

Tartalom

1.	Bevezető	2
2.	Összefoglalás	2
3.	Az idegenforgalmi régiók területi lehatárolása	4
4.	A régiók társadalmi-gazdasági jellemzői	5
5.	A Magyarországra irányuló turizmus területi sajátosságai és főbb motivációi	14
6.	A régiók turisztikai kínálata	15
6. 1.	A kereskedelmi szálláshelyek kínálata	15
6. 2.	Az egyéb (korábban magán-) szállásadás formái	17
7.	A szálláshelyek vendégforgalma.....	19
7. 1.	A kereskedelmi szálláshelyek vendégeinek és vendégéjszakáinak főbb jellemzői.....	19
7. 2.	A kereskedelmi szálláshelyek bevételei	24
7. 3.	Az egyéb (korábban magán-) szállásadás vendégforgalmának főbb jellemzői	25
8.	Magyarország turisztikai régióinak főbb vonzerői	27

Megjegyzések

További információk, adatok (linkek)

Elérhetőségek

1. Bevezetés

Hazánk turisztikai vonzerőkben gazdag, számos természeti és kulturális örökséggel rendelkező ország. Az idegenforgalmi attrakciók és szolgáltatások eloszlása azonban mind területileg, mind szezonálisan egyenetlen. A legnagyobb vendégforgalom főként a fővárosra, a Balatonra és a Nyugat-Dunántúl térségére összpontosul, időben pedig a nyári főszezonra koncentrálódik.

Magyarországon 2000-ben a korábbi lehatárolás módosításával kilenc – a turizmus fejlesztését jobban szolgáló – idegenforgalmi régió került meghatározásra, amelyek területi szempontból – a balatoni és a Tisza-tavi kivételével – hasonlítanak a tervezési-statisztikai régiókhoz, de teljesen nem fedik le azokat. Ebből következően a két régiótípus idegenforgalmának kínálati és keresleti jellemzői számos esetben jelentősen eltérnek egymástól.

Jelen kiadványunkban a társadalmi-gazdasági környezetben elhelyezve bemutatjuk, és az ezredfordulótól napjainkig eltelt időszak adatainak segítségével összehasonlítjuk a hazai turisztikai régiókat. A kiadvány első részében ismertetjük a régiók kialakulását, és azok területi lehatárolását, majd röviden felvázoljuk a turisztikai régiók társadalmi-gazdasági hátterét. Ezt követően elsősorban a kereskedelmi és az egyéb (korábban magán-) szálláshelyek kapacitás és vendégforgalmi adatai alapján igyekszünk képet alkotni a régióknak a hazai idegenforgalmi palettán elfoglalt helyéről, szerepéről. Végül térségenként bemutatjuk a vendégek által leginkább preferált települések sajátosságait, az egyes régiókra legjellemzőbb turisztikai attrakciókat.

A téma iránt bővebben érdeklődők számára az elemző részben felvázolt tendenciákat részletes táblamelléklettel egészítettük ki.

2. Összefoglalás

- Magyarországon kilenc turisztikai régió található, amelyek területi lehatárolásánál elsősorban a kiemelt üdülőkörzeteket vették alapul, kiegészítve a tervezési-statisztikai régiók határaival. Így önálló turisztikai régióként működik a Balaton és a Tisza-tó kiemelt üdülőkörzete, míg a Budapest–Közép-Duna-vidék két üdülőkörzetet, a fővárost és a Dunakanyart foglalja magába. A további hat idegenforgalmi régió megnevezése megegyezik a tervezési-statisztikai régiókéval.
- A turizmus teljesítményéhez több nemzetgazdasági ág járul hozzá, legszorosabb kapcsolata azonban a szálláshely-szolgáltatás, vendéglátással van, amelyben hazánkban a legutóbbi népszámlálás idején 177 ezer fő, az összes foglalkoztatott 4,5%-a dolgozott. A Balaton turisztikai irányultságát mutatja, hogy a térségben foglalkoztatottak 12%-ának e gazdasági ág biztosított munkalehetőséget.
- A hazai népesség többnapos turisztikai célú utazásai során 2013-ban a legkedveltebb úti cél a Balaton, a Budapest–Közép-Duna-vidék térsége és az észak-magyarországi régió volt. A külföldről Magyarországra látogatók körében a turisztikai kereslet területi koncentrációja erőteljesebb volt. A határon túlról több napra érkezők több mint négytizede – a főváros turisztikai vonzerejének köszönhetően – Budapest–Közép-Duna-vidéket, negyede Nyugat-Dunántúlt célozta meg.
- A hazai szállásadás forgalmának nagyságát döntően a kereskedelmi szálláshelyek látogatottsága határozta meg. Az országban 2013. július 31-én közel 3100 kereskedelmi szálláshely működött. A régiók közül a legszélesebb kínálattal, több mint 500 egységgel a balatoni rendelkezett, míg a külföldiek igényeit leginkább kielégítő, magasabb minőségi kategóriájú szálláshelyek száma a Budapest–Közép-Duna-vidékiben volt a legnagyobb.
- A szálláshelyek országos választékában a szállodatípusuk domináltak. Az ezredforduló óta a szállodák száma 44%-kal emelkedett, a szállodai beruházások legnagyobb nyertese a Budapest–Közép-Duna-vidéki régió volt, ahol 72%-kal nőtt a kínálat.

- A szállodai férőhelyek több mint felét mindössze két régióban, a Budapest–Közép-Duna-vidékiben és a balatoniban működtették. A legnagyobb területi koncentrációt a kempingférőhelyek mutatták, 55%-ukat a Balaton térségében kínálták.
- Az ezredforduló óta a hazai kereskedelmi és egyéb szálláshelyeken a vendégek száma összességében 29, a szállásfoglalásoké 20%-kal nőtt. A vendégforgalom területi koncentrációja tovább erősödött, súlypontja az elmúlt 13 év alatt a vendégéjszakák száma alapján a Balaton térségéből fokozatosan áttevődött a fővárosi régióba.
- A kereskedelmi szálláshelyeken legdinamikusabban a központi régióba érkező turisták száma – 2000 óta 2,2 milliőről 3,8 millióra – emelkedett. Legkevésbé a Dél-Dunántúl iránt nőtt az érdeklődés, a régiót mindössze tizedével többen keresték fel.
- A kereskedelmi szálláshelyek vendégforgalmában az ezredforduló körüli éveket még a külföldiek markáns többsége jellemezte, majd az évtized második felében – az üdülési csekk bevezetésének hatására – a belföldi turizmus jelentősen megerősödött. 2013-ban a fővárosban és környékén a vendégforgalom nyolctizedét a határon túliak tették ki, Nyugat-Dunántúlon a kül- és belföldiek aránya közel fele-fele volt, a többi régióban viszont a hazai vendégkör jelenléte dominált.
- Kilenc régióból öt esetében a külföldi vendégek nagy része főként Németországból érkezett. Az észak-magyarországi és a Tisza-tavi térségbe Lengyelországból, az Észak-Alföldre Romániából, a Nyugat-Dunántúlra Ausztriából érkeztek a legtöbben.
- A szállóvendégek körében – a kínálattal szoros összefüggésben – a szálloda volt a legnépszerűbb szállástípus valamennyi térségben. A központi régióban a hotelek szolgáltatásait a vendégek 92%-a vette igénybe.
- Hazánkban a kereskedelmi szálláshelyek 2013. évi bruttó árbevétele megközelítette a 300 milliárd forintot. Az árbevétel mintegy fele a Budapest–Közép-Duna-vidéki, 16%-a a balatoni, egytizede pedig a nyugat-dunántúli régió szálláshelyein keletkezett.
- A SZÉP-kártyáról 2013-ban felhasznált összeg a bevezetés óta dinamikusán növekedett, hattizedét három – a balatoni, az észak-magyarországi és a nyugat-dunántúli – régióban költötték el.
- A leglátogatottabb régiókban a színvonalas szállodai és gyógyturisztikai szolgáltatások, valamint a kulturális attrakciók elérhetősége hat leginkább a turisztikai keresletre.
- A szállodákkal való lefedettség a régiók között és az egyes régiókon belül is markáns eltéréseket mutat, leginkább ellátott a főváros, illetve a Balaton térsége. A szállodai kínálat összefügg a gyógyturizmussal és a külföldi vendég-forgalommal.
- A gyógyturizmusban érintett települések idegenforgalmi vonzereje igen jelentős, ezért a gyógyvizekben gazdagon ellátott térségek pl. a Dél-Alföld, az Észak-Alföld infrastrukturális fejlesztése komoly turisztikai potenciált jelenthet.

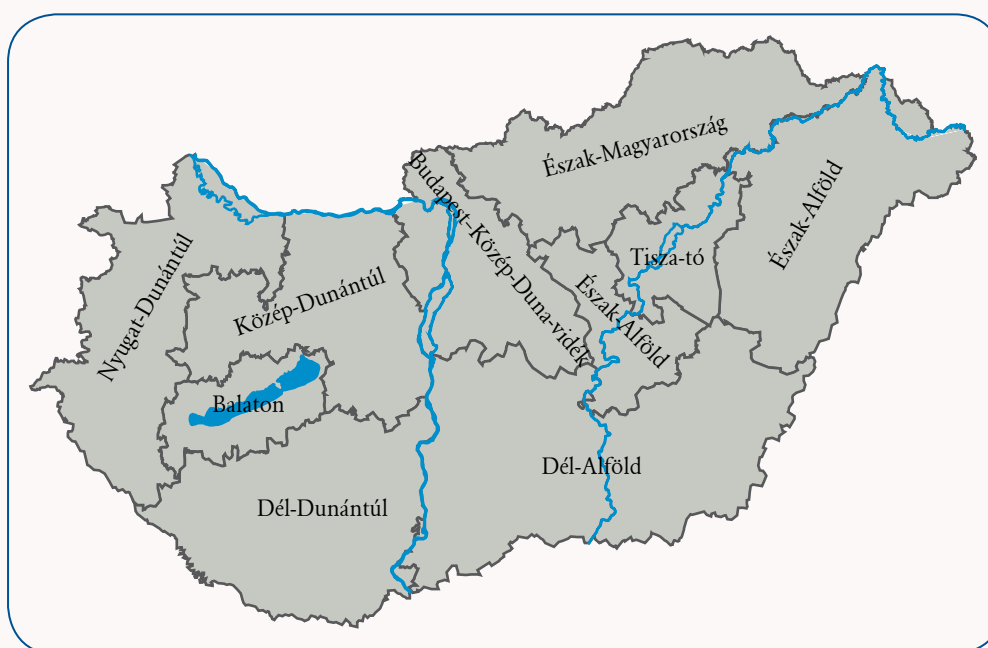
3. Az idegenforgalmi régiók területi lehatárolása

Hazánkban **kilenc turisztikai régió** található, amelyek létrehozása és szabályozása az azóta több ízben módosított 28/1998. (V. 13.) IKIM rendelettel függ össze. A rendelet szerint az idegenforgalommal kapcsolatos regionális és térségi feladatokat az idegenforgalmi régiók keretében kell ellátni. Kialakításuk a turisztikai célokat szolgáló térségi és helyi erőforrások ösztönzése, az együttműködés erősítése, koordinálása érdekében történt. A kezdetben nyolc régió 2000-ben vált teljessé a Tisza-tavi körzet létrejöttével. A kilenc régióban jelenleg Regionális Marketing Igazgatóságok segítik a regionális identitás növelését, a térségi felzárkóztatást, az aktuális és aktív ismeretterjesztést, a helyi szolgáltatók ösztönzését és együttműködését.

Az idegenforgalmi régiók struktúrájukban, és többségüknel elnevezésükben is hasonlítanak a tervezési-statisztikai régiókhoz, azonban a lehatárolásukat **kombinálták** a kiemelt üdülőkörzetekkel. Önálló turisztikai régió a Balaton és a Tisza-tó kiemelt üdülőkörzethez kapcsolódóan jött létre (bár ez utóbbi annál bővebb településkört tartalmaz), a fővárost és környékét lefedő régió pedig két üdülőkörzetet is magában foglal, Budapestet és a Dunakanyart. E három turisztikai régió elnevezése utal tájjellegre is, a további hat megnevezése pedig megegyezik a tervezési-statisztikai régiókéval, bár területileg – a Dél-Alföld kivételével – eltér attól. Az idegenforgalmi régiók azonosítására alkalmas kódszám a Központi Statisztikai Hivatal területi számjelrendszerének része, így a településenként rendelkezésre álló adatkörökben a turizmuson kívül is lehetséges az adatok, információk közlése e területegységek szerint is.

1. ábra

Magyarország idegenforgalmi régiói

Az idegenforgalmi régiók **területi beosztása** az alábbiak szerint alakult ki:

1. Budapest–Közép-Duna-vidék: Budapest, Pest megye, valamint Komárom-Esztergom és Nógrád megye Dunakanyar kiemelt üdülőkörzethez tartozó települései;
2. Észak-Magyarország: Borsod-Abaúj-Zemplén és Heves megye a Tisza-tavi régióhoz sorolt települések kivételével, illetve Nógrád megye a Dunakanyar kiemelt üdülőkörzethez tartozó települések kivételével;
3. Észak-Alföld: Szabolcs-Szatmár-Bereg megye, valamint Hajdú-Bihar, Heves és Jász-Nagykun-Szolnok megye a Tisza-tavi régióhoz sorolt települések kivételével;

4. Tisza-tó: Borsod-Abaúj-Zemplén, Hajdú-Bihar, Heves és Jász-Nagykun-Szolnok megye Tisza-tavi régióhoz sorolt települései (ami nem csupán a Tisza-tó kiemelt üdülőkörzet településeit tartalmazza, annál tágabb térséget foglal magában);
5. Dél-Alföld: Bács, Békés és Csongrád megye;
6. Közép-Dunántúl: Fejér megye, Komárom-Esztergom megye a Dunakanyar kiemelt üdülőkörzet-hez, valamint Veszprém megye a Balaton kiemelt üdülőkörzethez tartozó települések kivételével;
7. Balaton: Somogy, Veszprém, Zala megye Balaton kiemelt üdülőkörzethez tartozó (partközeli és további) települései;
8. Dél-Dunántúl: Baranya és Tolna megye, valamint Somogy megye a Balaton kiemelt üdülőkörzet-hez tartozó települések kivételével;
9. Nyugat-Dunántúl: Győr-Moson-Sopron és Vas megye, valamint Zala megye a Balaton kiemelt üdülőkörzethez tartozó települések kivételével.

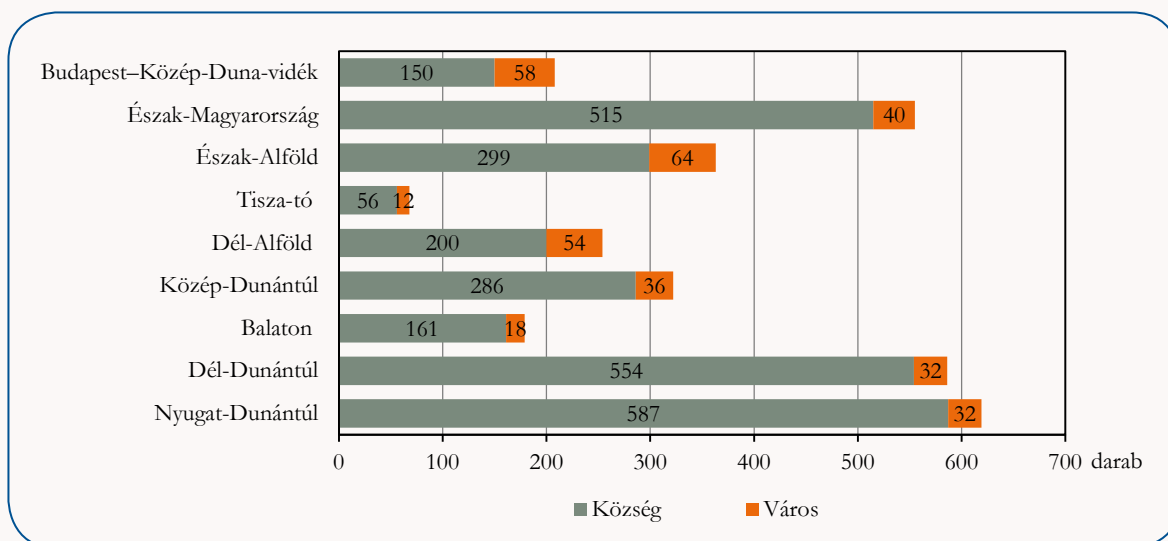
4. A régiók társadalmi-gazdasági jellemzői

A társadalmi-gazdasági környezet és a turizmus egymással folyamatos kölcsönhatásban van egy-egy térségen belül. A meglévő földrajzi, természeti adottságok leginkább a – korábbi befektetések, vállalkozási környezet, emberi döntések eredményeként – rájuk épülő infrastruktúra, a kialakított attrakciók, a működő programok, közlekedési lehetőségek által vonzzák oda és tartják ott rövidebb-hosszabb ideig a látogatókat. A turisztikai potenciál, jelenlét ugyanakkor visszahat a térség életére, segítheti a népesség helyben maradását, a munkanélküliség csökkenését, a további infrastrukturális fejlődést, a befektetéseket, a vállalkozásalapítási készséget, a jövedelemhez jutást éppúgy, mint a gazdaságnak bármely más, jól funkcionáló területe.

Magyarország **területileg** legnagyobb kiterjedésű idegenforgalmi régiói az Alföldön találhatók: a hazánk területének csaknem egyötödét, több mint 18 ezer km²-t elfoglaló dél-alföldi, valamint a több mint 15 ezer km²-en fekvő észak-alföldi. A legkisebb méretű turisztikai régiók az ország két legjelentősebb tava körül a környező megyékből kialakított balatoni, illetve a Tisza-tavi régió, területük nem éri el a 4 ezer km²-t.

2. ábra

Települések száma jogállás szerint, 2014. január 1.

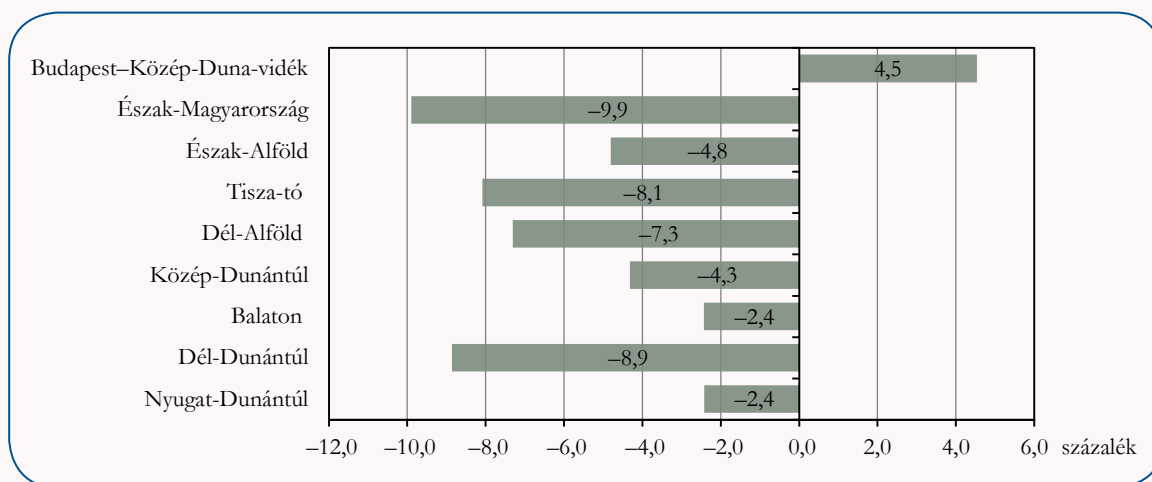

Az aprófalvas **településszerkezetű** nyugat-dunántúli régióban több mint 600, de a dél-dunántúli és észak-magyarországi térségben is több mint 550 település van. Az apró- és törpefalvak magas száma miatt ezekben a körzetekben a legalacsonyabb a városok aránya, mindössze 5–7%. A legnagyobb mértékben városodott térségek a Budapest–Közép-Duna-vidéki, továbbá a dél-alföldi régió, előbbiben a települések 28, utóbbiban 21%-a rendelkezik városi címmel. A városi népesség aránya is e két régióban a legmagasabb, sorrendben 87, illetőleg 73%, miközben a Balaton térségében mindössze 53, Észak-Magyarországon 54%.

Az idegenforgalmi régiók közül a fővárost is magába foglaló Budapest–Közép-Duna-vidéki a legnépesebb, a 2013 évi adatok szerint az ország lakosságának közel egyharmada, több mint 3 millió személy él a térségben. A népsűrűség is kiemelkedően itt a legmagasabb, 407 fő/km². A csökkenő sorrendben közvetlenül utána következő közép-dunántúli régióban 98, a legritkábban lakott Tisza-tavi régióban mindössze 49 fő él egy négyzetkilométeren.

3. ábra

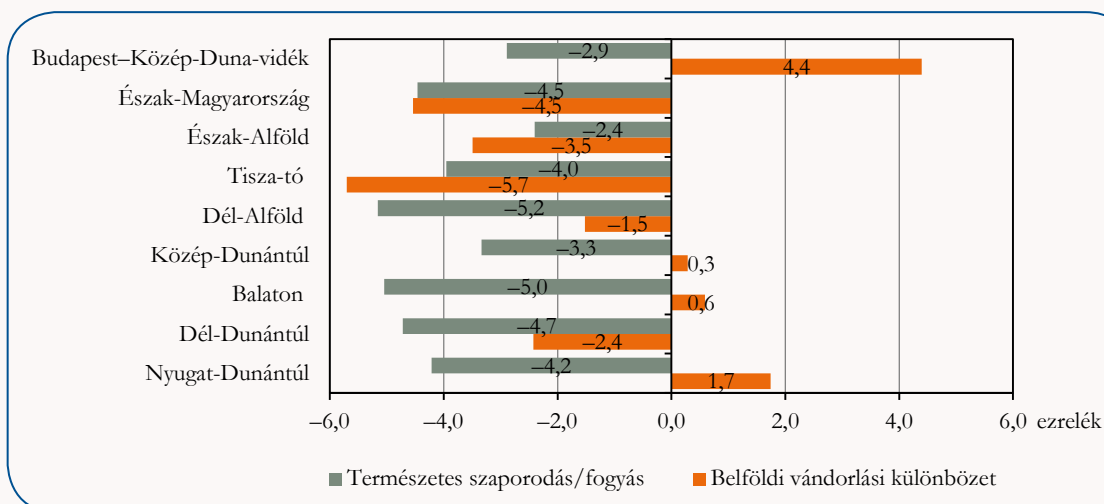
A népességszám változása 2000 és 2013 év vége között

A **népesség** száma 2000 és 2013 között a Budapest–Közép-Duna-vidéki régióban 4,5%-kal növekedett, a többi turisztikai régióban kisebb-nagyobb mértékben mindenütt fogyott. Leginkább – tizedével – az észak-magyarországi térség lélekszáma esett vissza, de az országos átlagot (-3,2%) jóval meghaladó mértékű, 7–9%-os csökkenés történt a dél-alföldi, a Tisza-tavi és a dél-dunántúli régióban is.

4. ábra

A népességszámot befolyásoló tényezők (2000–2013. évek átlaga)

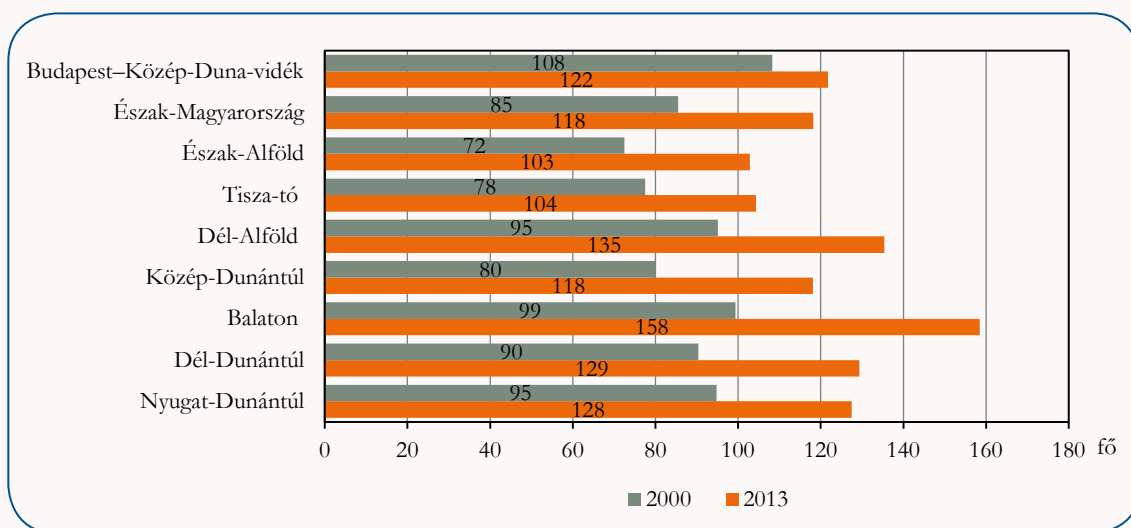
A 2000–2013 közötti időszakban minden idegenforgalmi régióban kevesebben születtek, mint ahányan meghaltak, a népességcsökkenés döntően ebből származott. A belföldi vándorlás ugyanakkor egyes térségek számára népességnyereséget, míg másoknak további veszteségeket jelentett. A Budapest–Közép-Duna-vidéki régióban a vizsgált időszakban keletkezett migrációs többlet teljes mértékben kompenzálni tudta a természetes fogyást, sőt a lakosság száma még növekedett is. A közép- és nyugat-dunántúli, valamint a balatoni régió is vándorlási többletet könyvelhetett el, ez azonban csak mérsékelni tudta a természetes népmozgalomból származó hiányt, a népességszám ezekben a térségekben is csökkent. A többi régióban (észak-magyarországi, észak-alföldi, Tisza-tavi, dél-alföldi, dél-dunántúli) a természetes fogyás mellett a migráció is népességcsökkentő tényező volt.

A megfigyelt időszakban az ország valamennyi turisztikai régiójában kedvezőtlenül változott a népesség korösszetétele, csökkent a gyermekek (0–14 évesek), ugyanakkor nőtt az időskorúak (65 évesek vagy idősebbek) aránya. Száz gazdaságilag aktív korú (15–64 éves) felnőtt lakosra egyre kevesebb gyermek, ugyanakkor egyre több időskorú személy jutott. Az eltartási teher 2013 végén a balatoni régióban volt a legmagasabb (száz 15–64 éves korú lakosnak 19 gyermek és 30 időskorú személy eltartásáról kellett gondoskodnia).

A népesség időződési folyamatának mértékét kifejező fontos mérőszám az öregedési index, amely az időskorúak számát a gyermekkorúakéhoz viszonyítja. A 2000. év végi adatok szerint a mutató értéke az idegenforgalmi régiók közül még csak a Budapest–Közép-Duna-vidéki térségben haladta meg a 100-at, vagyis a népességen belül az időskorúak száma csak ebben a régióban múlta felül a gyermekekét. Az azóta bekövetkező öregedési folyamat hatására 2013 végére ez már valamennyi turisztikai régióban így volt.

5. ábra

Száz gyermekre jutó időskorú az év végén

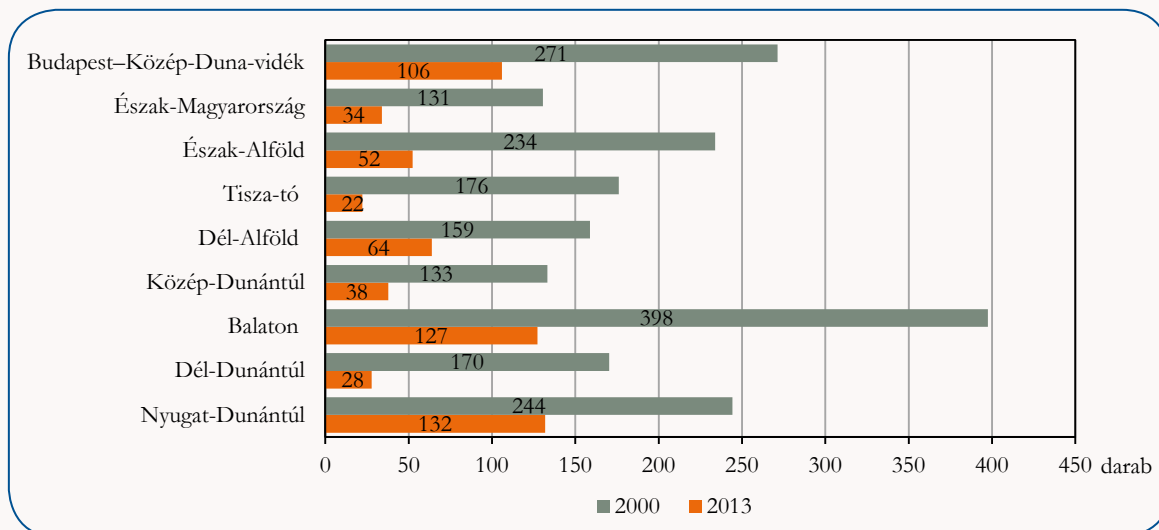
Magyarország **lakásállományának** idegenforgalmi régiók közötti megoszlása természetszerűleg a népesség arányaihoz nagyon hasonlóan alakult. A 2011. évi népszámlálás adatai szerint a lakások csaknem egyharmada a Budapest–Közép-Duna-vidéki térségben koncentrálódott, ezek 88%-a volt lakott. Az itt található otthonok komfortossági színvonala a legmagasabb, a census időpontjában a lakások 69%-a volt összkomfortos. Ehhez hasonlóan magas arány jellemezte a közép-dunántúli régiót is, ugyanakkor a hazai lakásállománynak alig 2%-át birtokló Tisza-tavi térségben mindössze 40%-ot tett ki az összkomfortos lakások hányada. A laksűrűség a közép-dunántúli és az észak-alföldi régióban volt a legmagasabb, száz lakásra mindkét térségben átlagosan 235 személy jutott, míg a Budapest–Közép-Duna-vidéki térségben 209, a balatoniban pedig csupán 205.

A gazdasági válság hatására a lakás- és üdülőépítések száma az elmúlt időszakban minden idegenforgalmi régióban erőteljesen visszaesett. 2013-ban népességarányosan a nyugat-dunántúli régióban épült a legtöbb lakás, százezer lakosonként 132, amely mindössze 54%-a volt a 2000. évinek. A csökkenő sor-

rendben utána következő balatoni régióban 127, a Budapest–Közép-Duna-vidékben 106 használatba vett lakás jutott százezer lakosra, előbbi 68, utóbbi 61%-kal volt kevesebb a 13 évvel korábinál. A legnagyobb visszaesés a Tisza-tavi és a dél-dunántúli régiókban következett be (sorrendben 87, illetve 84%-os), fajlagosan a legkevesebb lakás ezekben a térségekben készült el (százezer lakosonként 22, illetve 28).

6. ábra

Épített lakások százezer lakosra jutó száma

Az üdülőépítések volumene a lakásokéhoz hasonló mértékben csökkent. Népeségárányosan, mint a vizsgált időszak minden évében, így 2013-ban is a balatoni régióban épült a legtöbb üdülő, százezer lakosonként 15, amely 70%-kal kevesebb volt a 2000. évinél. A Tisza-tavi régióban 7, a nyugat-dunántúliban 6 elkészült üdülő jutott százezer lakosra, a többi térségben ennél is kevesebb, mindössze 2–3.

A **vállalkozások** térségi koncentrációja még nagyobb mértékű, mint a népességé. A hazai közel 645 ezer működő vállalkozás¹ több mint negyztizede Budapest–Közép-Duna-vidék térségében rendelkezett székhellyel. E vállalkozások ezer lakosra jutó száma ebben a térségben volt a legmagasabb (89) a kilenc turisztikai régió közül, de a Balatoni régió átlaga (68) is meghaladta az országost (65). A leginkább vállalkozásszegény térség a Tisza-tavi, ahol az ezer lakosra jutó vállalkozások száma (36) csupán 55%-a volt az országos átlagnak.

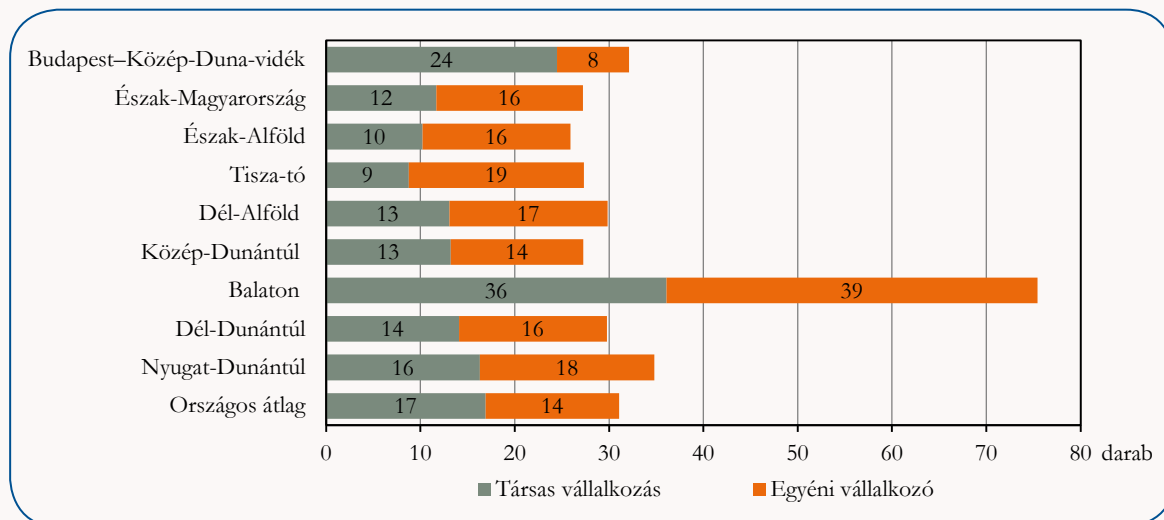
A turizmussal kapcsolatos szolgáltatások ellátásában kiemelkedő szerepe a **szálláshely-szolgáltatás, vendéglátás nemzetgazdasági ágban** tevékenykedő vállalkozásoknak van. E gazdasági ágban országosan 30 827 vállalkozás **működött** 2012-ben, az összes működő vállalkozás 4,8%-a. Legnagyobb hányaduk (31%-uk) a Budapest–Közép-Duna-vidéki térségben volt bejegyezve. (A két fő működési forma közül a társas formában működőknél 44, az egyéni vállalkozóknál 16%-ot tett ki a fővárost is magában foglaló régió részesedése.) A szálláshely-szolgáltatással, vendéglátással foglalkozó vállalkozások súlyaránya a térség összes vállalkozásán belül a balatoni és a Tisza-tavi régióban volt a legmagasabb (11,2, illetve 7,7%). A vállalkozások legalacsonyabb hányada (3,6, illetve 4,7%-a) viszont Budapest–Közép-Duna-vidék és Közép-Dunántúl térségében tartozott e gazdasági ághoz, ami nem azt jelenti, hogy ez utóbbi két térségben a turizmus jelentősége alacsony lenne, sokkal inkább azt, hogy fejlettségüket az idegenforgalom mellett más gazdasági ágakban folyó tevékenységek is erősítik.

Fajlagosan a legtöbb vállalkozás a Balaton térségében foglalkozik szállásadó-, vendéglátó-tevékenységgel, ahol 2012-ben leginkább meghaladta az országos átlagot a **vállalkozások népességárányos száma** a társas és az egyéni vállalkozók körében egyaránt. A Budapest–Közép-Duna-vidéki régióban a társas formában működő vállalkozások, a többi régióban inkább az egyéni vállalkozók sűrűsége a nagyobb.

¹ A **működő vállalkozások** számbavétele a vállalkozás-demográfiai megfigyelés alapján történik. E felmérésben a működő vállalkozások köre az adott évre vonatkozó tényleges statisztikai és adóadatok alapján, ezek beérkezése után utólag kerül megállapításra. A megfigyelés a módszertanból következően az önálló vállalkozókban csak az egyéni vállalkozók körére terjed ki, nem tartalmazza a gazdasági tevékenységet csak adószám igénylésével folytató önálló vállalkozókat.

7. ábra

A szálláshely-szolgáltatás, vendéglátás nemzetgazdasági ágban működő vállalkozások tízezer lakosra jutó száma idegenforgalmi régiók szerint, 2012

A szálláshely-szolgáltatás, vendéglátás gazdasági ágban az **adminisztratív nyilvántartásokban szereplő vállalkozások**² száma 2013 végén országosan megközelítette a 75 ezret. E vállalkozások jelentősebb hányada, hattizede önálló vállalkozó volt. Az e gazdasági ágban bejegyzett vállalkozások népességarányos sűrűsége a Balaton térségében kiugróan magas, a szálláshelyek turisztikai célú hasznosításához adószám igénylése ugyanis a tájegység jellegéből fakadóan itt a legelterjedtebb. A regisztrált vállalkozások tízezer lakosra jutó száma a balatoni régióban 540 volt, hétszerese az országos átlagnak (76). A kilenc idegenforgalmi régió közül a Balaton térségén kívül csupán a Dél-Dunántúlon (80) haladta meg az országos átlagot a nyilvántartott vállalkozások sűrűsége, a Nyugat-Dunántúlon (75) megközelítette, a többi térségben (48–71) elmaradt attól.

A legutóbbi népszámlálás időpontjában országosan 3943 ezer fő volt a **foglalkoztatottak száma**, ami a 15 éves és idősebb népesség 46,4%-át jelentette. A **foglalkoztatottság szintje** a kilenc idegenforgalmi régió közül csupán a Budapest–Közép-Duna-vidék, a Közép-Dunántúl és a Nyugat-Dunántúl térségében alakult országos átlag felett (49,2 és 50,6% között), a többi régióban elmaradt attól. A 15 éves és idősebb népesség legalacsonyabb hányadának a Tisza-tavi és az észak-magyarországi régióban volt munkája (40,6, illetve 41,0%). A tíz évvel korábbi censushoz képest országosan 3,0 százalékponttal volt magasabb a foglalkoztatás szintje, és minden régióban kisebb-nagyobb növekedés volt. A legnagyobb mértékű javulás az Észak-Alföld és a Tisza-tó térségében következett be, ahol a 15 éves és idősebb népesség 5,0, illetve 5,8 százalékponttal magasabb hányada volt foglalkoztatott, mint a 2001. évi összeíráskor.

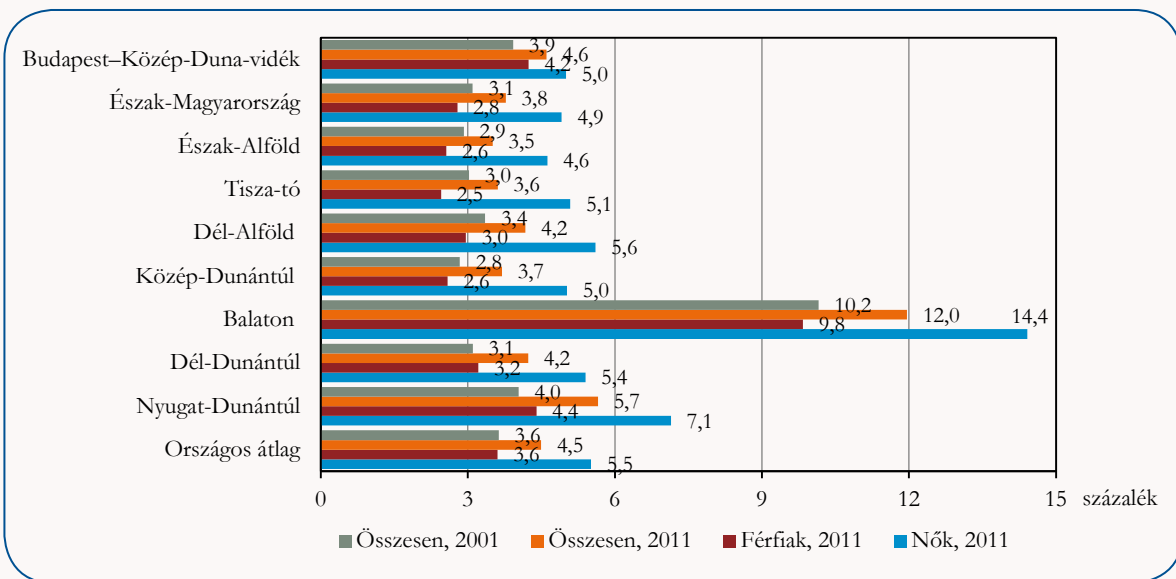
A **szálláshely-szolgáltatás, vendéglátás gazdasági ágban** 177 ezer fő dolgozott a legutóbbi census idején, közöttük a nők voltak többségben (57%). A nők az ágazatban **foglalkoztatottak** között minden idegenforgalmi régióban túlsúlyban voltak, legkevésbé a fővárost is magában foglaló térségben (52%), leginkább (közel 62–62%-os arányban) pedig három, a Tisza-tavi, a dél-alföldi és a közép-dunántúli régióban. Az ágazatban **foglalkoztatottak** összes foglalkoztatottakon belüli **aránya** 4,5%, ezen belül a foglalkoztatott nők 5,5%-át és a férfiak 3,6%-át alkalmazták az ágazathoz tartozó tevékenységekben. Az idegenforgalmi régiók között viszonylag jelentősek voltak az eltérések. E szempontból is megmutatkozott a Balaton meghatározó turisztikai irányultsága, ahol a foglalkoztatottak 12%-ának ez a gazdasági ág biztosított munkalehetőséget. A nyugat-dunántúli régió foglalkoztatásában játszott még országos átlag feletti, a Budapest–Közép-Duna-vidéki térségben pedig azzal hozzávetőlegesen megegyező szerepet ez az ágazat.

² E vállalkozói kört nevezzük **regisztrált**, vagy nyilvántartott **vállalkozásoknak**, amelyek között az önálló vállalkozók teljes köre szerepel, tehát azok is, amelyek gazdasági tevékenység végzéséhez csupán adószámot igényeltek az adóhatóságtól, de nem egyéni vállalkozók. A saját ingatlant idegenforgalmi célra bérbe adók között gyakori az ilyen, adószámot igénylő, de egyéni vállalkozóként be nem jelentkező magánszemély.

A szálláshely-szolgáltatásban, vendéglátásban foglalkoztatottak száma a két legutóbbi népszámlálás közötti időszakban lényegesen nagyobb mértékben nőtt, mint az összes foglalkoztatotté. A foglalkoztatottnak így 0,9 százalékponttal nagyobb hányada tevékenykedett e nemzetgazdasági ágban 2011-ben, mint a 2001. évi census idején. Az arány növekedése a vizsgált térségek közül a balatoni, a nyugat-dunántúli és a dél-dunántúli régióban érte el a legmagasabb mértéket, ahol az előbbi sorrendben 1,8, 1,6 és 1,1 százalékponttal nagyobb hányad végzett szállásadó-, vendéglátó-tevékenységet 2011-ben, mint tíz évvel korábban. A Közép-Dunántúlon az országossal egyező mértékű, a további öt régióban attól elmaradó, 0,6–0,8 százalékpontos bővülés következett be.

8. ábra

A szálláshely-szolgáltatás, vendéglátás gazdasági ágban foglalkoztatottak aránya az összes foglalkoztatottból idegenforgalmi régiók szerint

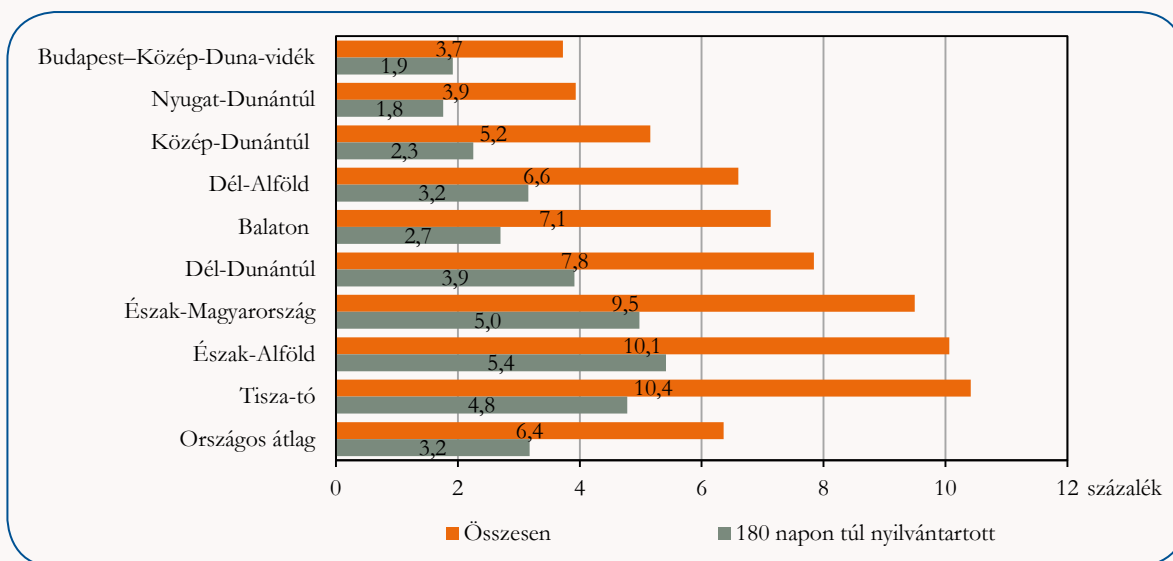
A **nyilvántartott álláskereső** – 2013. decemberi zárónapi – **száma** a Nemzeti Foglalkoztatási Szolgálat adatai szerint országosan mintegy 414 ezer fő volt, ami 11%-kal haladta meg a 2000. évi 372 ezer fős létszámot. Az ezredfordulót követő évtized első felében jellemző kisebb mértékű ingadozást követően a válsággal összefüggésben 2009-ben ugrott meg különösen nagymértékben (és emelkedett 600 ezer fölé) az állás nélkül maradók száma, ami 2010-ben még alig mérséklődött, de az azt követő két évben is viszonylag szerény mértékben fogyatkozott. Jelentős visszaesés 2012 és 2013 decembere között következett be a regisztrált álláskereső számában. Az egyes turisztikai régiók vonatkozásában a teljes időszakot átfogó változás jelentősen eltérő mértékű volt. Amíg Budapest–Közép-Duna-vidék térségében erőteljesen nőtt, Észak-Magyarországon és a Tisza-tó térségében mérséklődött az állást keresők nyilvántartott száma a 2000. évihez képest.

A **nyilvántartott álláskereső** munkavállalási korú népességhez viszonyított **aránya** országosan 2013-ban 6,4%. Azáltal, hogy a munkaerőpiac helyzete szorosan összefügg egy-egy térség gazdasági fejlettségével, a munkahely-kínálattal, az álláskereső aránya az idegenforgalmi régiók közül is a gazdaságilag fejlettebbekben volt az országos átlagnál alacsonyabb, a legmagasabb szintet pedig a Tisza-tavi, az észak-alföldi és az észak-magyarországi régióban érte el.

Országosan az álláskereső fele tartósan, 180 napnál régebben szerepelt a nyilvántartásban, ez a Balaton térségében volt a legkedvezőbb (38%). A **tartósan állást keresők aránya** a munkavállalási korú népességben belül 2013-ban 3,2%. A kilenc régió országoshoz és egymáshoz viszonyított relatív helyzete a huzamosabb ideje állást keresők rátája alapján sem tért el lényegesen attól, mint a nyilvántartásban szereplő összes álláskereső esetében mutatkozott, e szempontból a Nyugat-Dunántúl, Budapest–Közép-Duna-vidék, Közép-Dunántúl és Balaton sorrend alakult ki a kedvezőbb helyeken.

9. ábra

**A nyilvántartott álláskeresők munkavállalási korú népességén belüli aránya
idegenforgalmi régiók szerint, 2013**

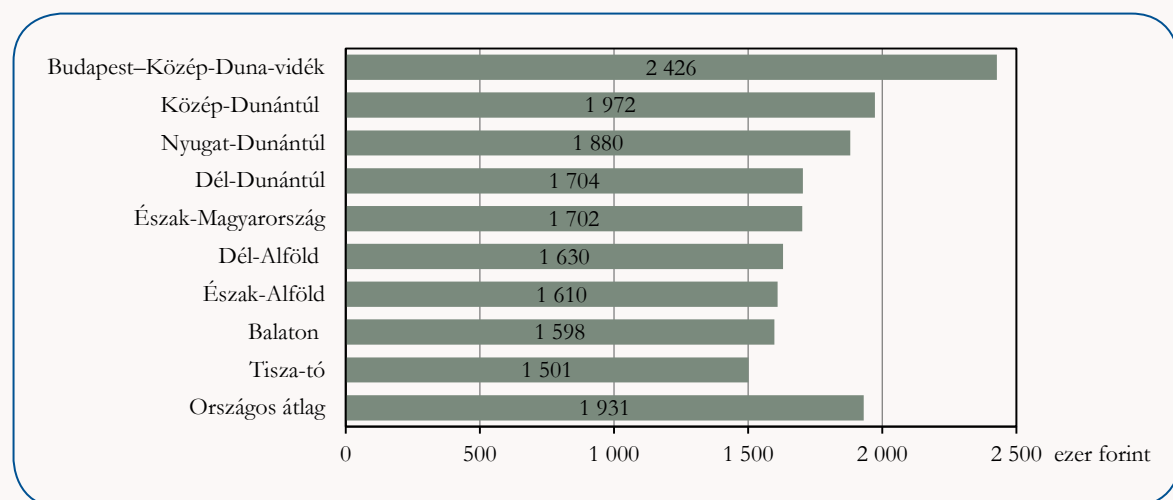

A 2013. évi zárónapi nyilvántartási adatok alapján országosan az álláskeresők 13%-a volt **pályakezdő**. A kilenc idegenforgalmi régió közül ennél magasabb hányadot képviseltek a tanulmányaik befejezése után állást nem találók az Észak-Alföld, a Tisza-tó, a Dél-Dunántúl, a Dél-Alföld és Észak-Magyarország térségeiben, míg a fővárost is magában foglaló régióban volt a legalacsonyabb (8,8%) a részesedésük. **Diplomások** viszont éppen ez utóbbi térségben fordultak elő a legnagyobb arányban az álláskeresők között, az országosan 5,5%-os hányaddal szemben 11%-ot képviseltek.

A gazdasági szervezetek piaci helyzete és tőkeereje, a munkaerőpiac minősége és mérete a foglalkoztatási lehetőségeken keresztül a **lakosság jövedelmi viszonyait** is meghatározza. A 2013. évi adóbevallások alapján hazánkban ezer lakosonként 439-en fizettek személyi jövedelemadót, mindössze 14-gyel (3,3%-kal) többen, mint 2001-ben. Az **adózők népességarányos száma** a vizsgált térségek közül csupán a nyugat- és a közép-dunántúliban, valamint a balatoniban haladta meg az országos átlagot, és leginkább az észak-magyarországi, a dél-dunántúli és a Tisza-tavi régióban maradt el attól.

10. ábra

**A személyijövedelemadó-alapot képező jövedelem egy adófizetőre jutó összege
idegenforgalmi régiók szerint, 2013**

Az egy adófizetőre jutó személyijövedelemadó-alapot képező **éves átlagos jövedelem** országosan 1931 ezer forint volt 2013-ban. A legmagasabb jövedelem a Budapest–Közép-Duna-vidéki régióban jutott átlagosan egy adófizetőre, a 2426 ezer forintnyi összeg 26%-kal haladta meg az országos átlagot. Ezenkívül csupán a közép-dunántúli régióban adózók átlagos éves jövedelme alakult némileg (41 ezer forinttal, 2,1%-kal) az országos átlag felett. A legszerényebb jövedelmet a Tisza-tavi régióban vallották be, az 1501 ezer forint egy adófizetőre jutó adóalap az országos átlagnak nem egészen a nyolctizedét, az élen álló régió átlagának pedig alig több mint hattizedét tette ki. Közvetlenül előtte található az ország egyik legjelentősebb turisztikai térsége, a Balaton. A legalacsonyabb és a legmagasabb régióátlag között éppúgy 1,6-szeres különbség mutatkozott, mint egy évtizeddel előbb, 2001-ben (bár az alsó szélsőértéket képviselő régió nem ugyanaz volt a két időszakban).

A régiók sorrendje az első három helyen nem változott 2001 és 2013 között. A legalacsonyabb jövedelmet 2001-ben a dél-alföldi régió adózói vallották be, amelyet a balatoni, a Tisza-tavi és az észak-alföldi régió követett. Közülük 2013-ban a Dél-Alföld kedvezőbb pozícióba kerülése és a Tisza-tó visszalépése volt a legjelentősebb.

A **kiskereskedelmet** az elmúlt években – nemzetközi tendenciákhoz hasonlóan – a nagy áruházláncok térnyerése jellemezte, folyamatosan nehezítve a kis üzletek életben maradási esélyeit. Országosan 2013. december 31-én közel 149 ezer kiskereskedelmi üzlet, a 2000. évinél 5,0%-kal kevesebb rendelkezett működési engedéllyel. A turisztikai régiók közötti megoszlásuk egyenlőtlen volt. A szélső értékeket a Budapest–Közép-Duna-vidéki, illetve a Tisza-tavi régió képviselte: előbbiben a boltok több mint egyharmada, utóbbiban mindössze 1,6%-a működött. A népességarányos fajlagos mutatószámok alapján már némileg más volt a régiók sorrendje. **Tízezer lakosra** vetítve a legsűrűbben a Balaton (199), a legritkábban pedig a Tisza-tó (124) térségében működtek kiskereskedelmi egységek (az országos átlag 151 volt). A magas balatoni érték egyébként sokban összefügg – a fővárositól jóval elmaradó – viszonylag alacsony népsűrűséggel is.

A bolthálózaton belül az idegenforgalom kiszolgálása – elsősorban a kisebb jövedelmű turisták – szempontjából a legfontosabb üzletkörűeknek az élelmiszer jellegű és a vegyes termékeket árusító boltokat lehet tekinteni. Országosan 2013 decemberében ezen szaküzletek jelentették a kiskereskedelmi egységek számának 16%-át. Az élelmiszerüzletek részaránya az észak-alföldi régióban volt a legmagasabb, a Nyugat-Dunántúlon a legalacsonyabb.

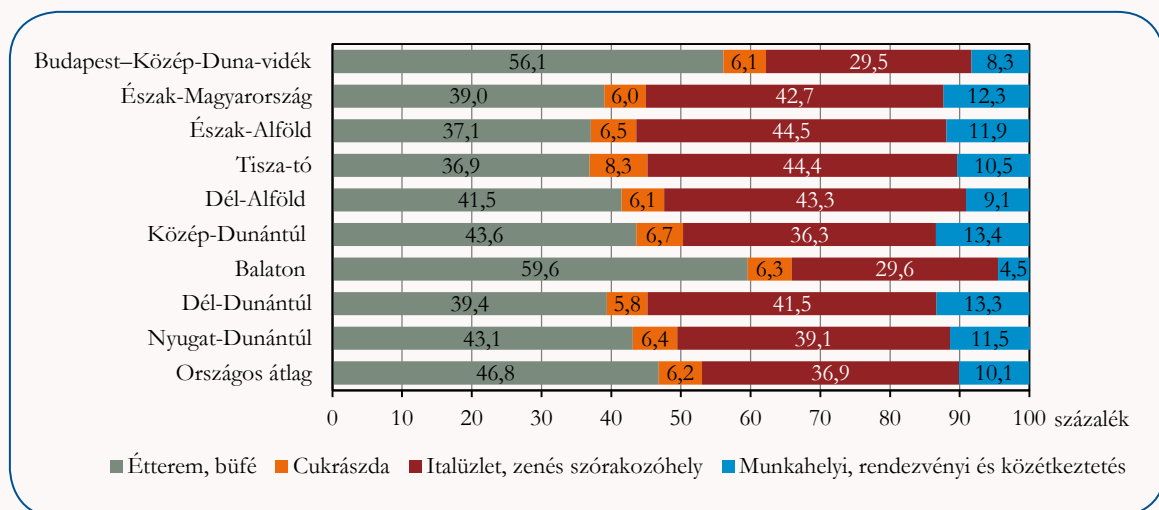
Másképpen ugyanebben a szegmensben a gépjárműforgalom zavartalan kiszolgálása szempontjából kiemelkedő jelentősége van annak, hogy üzemanyagtöltő állomásokkal kellően lefedett legyen minden térség. 2013 végén az országban 2134 üzemanyagtöltő állomás működött, százezer lakosonként 22. Népességarányosan ennél sűrűbben a balatoni, a dél-alföldi, a Tisza-tavi és a közép-dunántúli régióban üzemeltettek töltőállomást, az előbbi sorrendben 34, 28, 27, illetve 24 benzinkút jutott a térség százezer lakosára.

Azzal együtt, hogy az elmúlt években a hazai **vendéglátás** színvonalában jelentős területi különbségek mutatkoztak, 2013 végén az országban működő mintegy 55 ezer vendéglátóegység közel egyharmada a Budapest–Közép-Duna-vidék turisztikai régióban összpontosult, a Tisza-taviban pedig az egységeknek csak 1,7%-a üzemelt. A **tízezer lakosra jutó üzletszám** alapján a régiók között messze kiemelkedett a balatoni, ahol a mutatószám (150) 2,7-szerese volt az országos átlagnak (56). Fajlagosan ugyanakkor a legkevesebb vendéglátóüzletet az észak-alföldi régióban regisztrálták (46).

Az ország vendéglátó egységeinek 47%-át az éttermek, büfék tették ki, amelyek mellett a legjellemzőbb típusnak – 37%-kal – az italüzletek, zenés szórakozóhelyek számítottak. E megoszlás a legtöbb régióban nem sokban különbözött, ám a balatoni és a Budapest–Közép-Duna-vidéki térségben jelentős eltolódás mutatkozott az éttermek, büfék irányába. A cukrászdák vendéglátó egységeken belüli aránya a legtöbb turisztikai régióban 5–7% közötti. (Arányában a legtöbb cukrászda a Tisza-tavi körzetben működött.)

11. ábra

**Az idegenforgalmi régiók vendéglátó egységeinek típus szerinti összetétele,
2013. december 31.**

Az **egészségügyi** szolgálat iránti igény a turizmus szempontjából több oldalról is megmutatkozik. Bár a hazánkat kimondottan gyógyturizmus céljából felkereső külföldiekre nem állnak rendelkezésre adatok, figyelembe kell itt venni, hogy a turisták alapvetően ugyanazt a szolgáltatást veszik igénybe, mint a helybeliek. 2013 végén ennek legfőbb bázisát az országban praktizáló mintegy 6300 **házi orvos és házi gyermekorvos**, illetve a 69 200 **működő kórházi ágy** jelentette. 2000-hez képest mind az orvosok, mind a kórházi ágyak száma erőteljesen csökkent: előbbieknél 5,7, utóbbinál 7,1%-os mérséklődést regisztráltak. Mind az orvoslétszámnak, mind a kórházi ágyaknak mintegy egyharmad-egyharmad része a Budapest–Közép-Duna-vidéki turisztikai régióban koncentrálódott, míg arányában mindkét vonatkozásban a legkisebb hányaddal (az orvosok 1,8, az ágyak 0,7%-ával) a Tisza-tavi körzet rendelkezett. Fajlagos mutatószám alapján azonban a Dél-Dunántúl állt az élen, a tízezer lakosra jutó orvosok (7,1) és kórházi ágyak száma (81) alapján is országos átlag feletti ellátottságot ért el. (Országosan tízezer lakosra vetítve átlagosan 6,4 házi orvos és házi gyermekorvos, valamint 70 kórházi ágy jutott.) A legalacsonyabb mutatóértéket mindkét vonatkozásban a Tisza-tavi körzetben regisztrálták (6,0, illetve 26).

Az egyes turisztikai régiók megközelítése szempontjából kiemelt jelentősége van az **autópályáknak**. A nemzetközi hálózatra rácsatlakozó autószeradákban Magyarországon mostanra még csak az M1-es, az M5-ös és az M7-es épült ki teljes egészében. Ezek közül az M1-es Budapestet és az osztrák határt (Hegyeshalom) köti össze, áthaladva a Budapest–Közép-Duna-vidéki, a közép- és a nyugat-dunántúli régiókon. A Röskeig haladó M5-ös autópálya – a dél-alföldi régiót felfűzve – Szerbia felé biztosítja az összeköttetést. A horvát határ (Letenye) felé haladó M7-es autópálya ugyanakkor a balatoni idegenforgalom egyik fő ütőerét jelenti.

A csak részben elkészült autópályák, autópályák közül az utóbbi kategóriába tartozó Közép-Szlovákia felé haladó M2-es egyelőre csak a Budapest–Vác szakaszon épült meg. Hasonlóan a Kelet-Magyarországot az ország vérkeringésébe bevonni célzó – az észak-magyarországi és észak-alföldi régiókat érintő – M3-as autópálya is Őrig jutott el. A Magyarországot Horvátországgal összekötő, jórészt a dél-dunántúli régió áthaladó M6-os pedig ez ideig csak Bólyig épült ki. (A legrosszabb helyzetben azonban mindenképpen az M4-es – a Tisza-tavi és az észak-alföldi régiókon áthaladó – autópálya van, amelynek nyomvonalát máig nem véglegesítették.)

Kedvező viszont, hogy az elmúlt években az idegenforgalom tendenciáit is meghatározva nőtt a **légiutas-forgalom**. A 2013-ban az ország határátkelőhelyként is funkcionáló repülőterein turisztikai, magán- vagy üzleti céllal több mint 8,7 millió utas fordult meg. Túlnyomó többségük Budapest érintésével lépett be az országba, vagy távozott innen, miközben az utasoknak csak mindössze 2,4%-a vette igénybe a

vidéki kis repülőtereket. A Budapestre érkező külföldiekkel kapcsolatban viszont látni kell, hogy ezek összetétele az utóbbi években a Malév csődjével összefüggésben átalakult: mind több az olcsóbb „fapados” járatokkal ideérkező, rövidebb időt itt töltő külföldi. A vidéki régiók közül a legjelentősebb forgalmat lebonyolító körzetnek az észak-alföldi számított Debrecen meghatározó szerepével, ahol a be- és kilépő utasok 1,5%-a fordult meg. Emellett még említést érdemelnek a nyugat-dunántúli és a balatoni repülőterek: a győri, illetve a sármelléki az utasforgalom 0,4 és 0,3%-át bonyolította.

5. A Magyarországra irányuló turizmus területi sajátosságai és főbb motivációi³

A hazai népesség többnapos turisztikai célú utazásai során a **legkedveltebb úti cél**nak a Balaton (19%), a Budapest–Közép-Duna-vidék térsége (18%) és az észak-magyarországi régió (14%) számított. A külföldről több napra Magyarországra látogatók körében a turisztikai céllal érkezők aránya 85% volt. A több napra hazánkba érkezők több mint kétötödének Budapest–Közép-Duna-vidék, negyedének Nyugat-Dunántúl szolgált úti célként, ami azt jelzi, hogy esetükben a turisztikai kereslet területi koncentrációja jóval erőteljesebb volt, mint a magyar népesség körében.⁴

A többnapos belföldi turisztikai utazások 87%-a szabadidős célú, amelyek során a szórakozás, pihenés, városnézés, természetjárás és a rokonok vagy barátok meglátogatása a legdominánsabb. Az egészségmegőrzés mindössze az utazások 4,0%-át fedte le, az üzleti, konferenciaturizmus pedig még ennél is kisebb motivációt jelentett, együttesen mért súlyuk mindössze 1,2% volt. Az egészségmegőrzéssel kapcsolatos utazások során a Balaton térsége mellett az észak-magyarországi, az észak-alföldi és a nyugat magyarországi régió relatív helyzete értékelődik fel.

A **több napra Magyarországra látogatók** esetében a szabadidős cél a vendégek háromötödét jellemezte, míg a gyógy- és az üzleti turizmus a hazánkba érkezők relatíve nagy hányadát, 8,9, illetve 10%-át motiválta. Az egészségturizmus elsődleges célterülete a nyugat-dunántúli régió, ugyanis a gyógyulási szándékkal érkezők háromnegyede ebben a térségben szállt meg. Az üzleti turizmust egyértelműen a főváros uralja, ahová az országba irányuló üzleti utak közel 80%-a összpontosult 2013-ban.

1. tábla

A belföldi többnapos turisztikai célú utazások, valamint a turisztikai céllal több napra Magyarországra érkező külföldiek célrégió szerinti megoszlása, 2013

Célrégió	Belföldi utazások	Külföldi látogatók
Budapest–Közép-Duna-vidék	17,8	44,1
Észak-Magyarország	14,0	5,9
Észak-Alföld	11,0	6,0
Tisza-tó	1,8	0,4
Dél-Alföld	9,8	2,6
Közép-Dunántúl	10,7	2,7
Balaton	19,1	8,3
Dél-Dunántúl	8,4	4,8
Nyugat-Dunántúl	7,3	25,2
Összesen	100,0	100,0

³ A turisztikai kereslet értékelése a hazai népesség többnapos turisztikai célú utazási, valamint a több napra hazánkba érkező külföldi látogatók száma alapján történt.

⁴ A válaszadók több régiót is megjelölhettek.

6. A régiók turisztikai kínálata

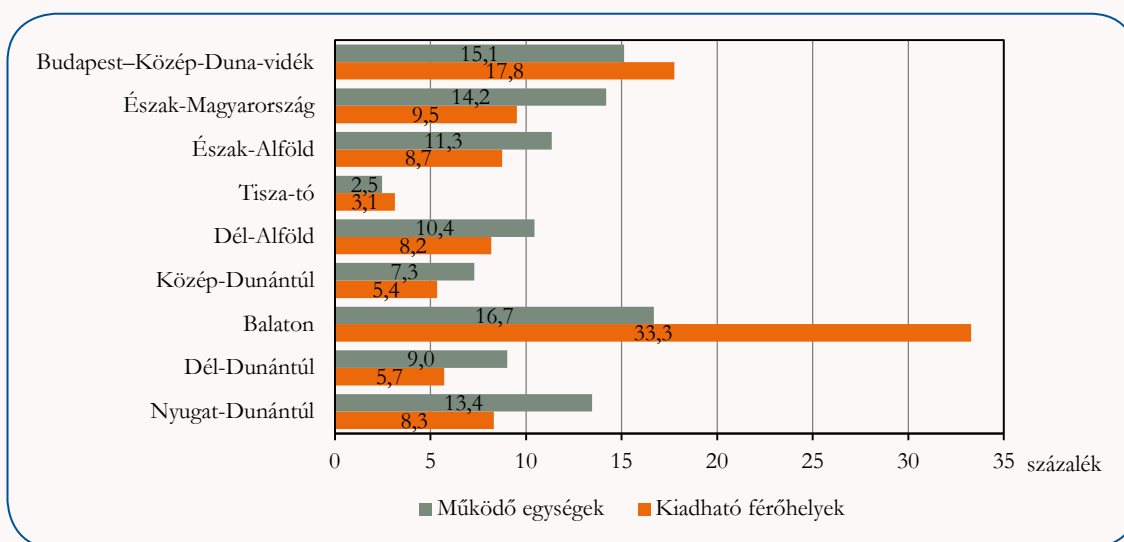
Magyarország számos természeti és kulturális értékkel rendelkezik, melyek alapvetően befolyásolják a térség idegenforgalmát. A turizmus teljesítményéhez több nemzetgazdasági ág járul hozzá, legszorosabb kapcsolata azonban a szálláshely-szolgáltatás, vendéglátással van. A hazai szállásadás nagyságát döntően a kereskedelmi szálláshelyek látogatottsága határozza meg, azok tevékenységét egészíti ki az egyéb (korábban magán-) szállásadás.

6. 1. A kereskedelmi szálláshelyek kínálata

2013. július 31-én Magyarországon közel 3100 **kereskedelmi szálláshely** működött. A legszélesebb kínálattal, több mint 500 szálláshellyel a Balaton régió rendelkezett, míg a területileg is legkisebb Tiszaváradban mindössze 76 **egység** üzemelt.

12. ábra

A kereskedelmi szálláshelyek egységeinek és férőhelyeinek megoszlása régiók szerint, 2013

A kereskedelmi szálláshelyek országos választékában a szállodatípusú szálláshelyek domináltak: a működő egységek egy-egy harmadát a hotelek, illetve a panziók képviselték, míg a fennmaradó részen a közösségi szálláshelyek, az üdülőházak és a kempingek osztoztak. Az egyes turisztikai régiókra ugyanakkor adottságaiknak megfelelően más és más **szállástípus**-összetétel volt jellemző. A Budapest–Közép-Duna-vidéki régió kínálatán belül kiugróan magas, 55% volt a szállodák aránya, 27%-a panzióké. A Balatonnál ugyancsak az előbbi szállástípusból működött a legtöbb, itt a hotelek 37, a panziók 24%-ot képviseltek. A legfiatalabb turisztikai régiókban, a Tisza-tónál az olcsóbb szálláshelyek túlsúlya volt jellemző, a kempingek részesedése 26, a panzióké és az üdülőházaké 25–25% volt. A fennmaradó hat régióban – hasonlóan az országos átlaghoz – szintén a szállodatípusú szálláshelyekből volt a legtöbb, de ezekben a térségekben a hotelekkel szemben a panziók valamivel magasabb arányt képviseltek.

Térségi vonatkozásban a szállodák 25%-a a központi régióban, további 18%-a a Balaton körül helyezkedett el. A panziók eloszlása az előbbinél kiegyenlítettebb volt, de a legtöbb a Nyugat-Dunántúlon található. Az egyéb szállástípusok közül – a szállodákat is megelőzve – az üdülőházak mutatták a legnagyobb területi koncentrációt, a turisztikai keresletnek megfelelően a Balatonnál 28%-uk működött. A kempingek ugyancsak ebben a régióban voltak a leggyakoribbak (18%).

Az eltelt 13 év alatt a gazdasági környezet, a turisztikai kereslet változásának hatására a kereskedelmi egységek számának alakulását hol csökkenés, hol növekedés jellemezte. A 2000-es esztendőhöz viszo-

nyítva – ahhoz az évhez képest, amelyhez a kilenc idegenforgalmi régió végleges kialakulása datálható – összességében 4,1%-kal több szálláshely működött az országban, amellyel párhuzamosan az egyes szállástípusok között jelentős átrendeződés történt. A szállodák száma 44%-kal emelkedett, az új szállodaépítések legnagyobb nyertese a Budapest–Közép-Duna-vidéki régió volt, ahol az ezredforduló óta 72%-kal nőtt a kínálat. A panziók és kempingek számbeli csökkenése valamennyi térséget jellemezte, előbbiből 15, utóbbiból 18%-kal kevesebb működött.⁵

A 2008-ban kezdődött gazdasági válság kissé lelassította az idegenforgalmi beruházásokat, a finanszírozási nehézségek hatására az építkezések, felújítások elmaradtak vagy későbbre tolódtak. Ennek ellenére az utóbbi öt évben mintegy 150-nel nőtt a **szállodák száma**, ezen belül a központi régióban 51-gyel, míg a Balatonnál mindössze 9-cel, a Közép-Dunántúlon csak 5-tel működött több hotel.

Az újonnan épült szállodák többsége felsőbb kategóriájú, leginkább négycsillagos besorolású volt, ezzel párhuzamosan az egy-, illetve kétszillagos házak száma visszaszorult. A **kategóriák** közötti átrendeződés hátterében egyrészt a magasabb minőségű szálláshelyek iránt megnövekedett fogyasztói igény kielégítése, másrészt a minősítési rendszer átalakulása szerepelt. Utóbbi alapján a korábbi csillagbesorolás érvényét veszítette, kategória megjelölést a továbbiakban kizárólag a már minősített szállodák használhatnak.⁶ A szállodák többségénél vagy folyamatban van a tanúsító eljárás, vagy már az új kategória megjelöléssel üzemelnek. Ugyanakkor az alsóbb kategóriájú hotelek nagy hányada nem kérte a minősítést, mivel a korábbi besorolási szintjének megfelelő új követelményeket vélhetően nem tudja teljesíteni. Jelenleg a már védjeggyel rendelkező szállodák fele négycsillagos besorolást kapott, az eggyel alacsonyabb, háromcsillagos kategóriába 45%-uk soroltatta be magát.

A szállodákon belül külön kategóriát képviselnek a saját terápiás részleggel működő gyógyszállók. Esetükben a gyógyászati feltételek meglétét az Országos Tisztifőorvosi Hivatal minősíti.⁷

A turisztikai régiók szálláshely-kapacitásának mennyiségi és minőségi változását az egységek számánál jobban jellemzik a **kiadható férőhelyek**. 2013-ban az ország kereskedelmi szálláshelyein összesen 366 ezer férőhely várta a vendégeket, ennek egyharmadát a balatoni, 18%-át a Budapestet is magában foglaló régióban vehették igénybe.

Az egységek számától eltérő képet mutat a férőhelyek **szállástípusok szerinti** részesedése. Míg előbbi a szállodák és panziók kétharmados többsége jellemezte, addig 2013-ban a férőhelyek negyztizedét a szállodák, egyharmadát a kempingek kínálták. A szállodákon belül kiemelkednek a négycsillagos házak, amelyekben az összes férőhely 11, a szállodai férőhelyek 28%-a várta a vendégeket.

A szállodai férőhelyek több mint felét mindössze két régióban, a Budapest–Közép-Duna-vidékiben (35%) és a balatoniban (23%) működtették. A panziók férőhelyeinek részaránya az egyes régiókban nem mutatott jelentős eltérést, míg a többi szállástípus kiemelkedő súlya inkább egy-egy régióra volt jellemző. A közösségi szállásférőhelyek 24%-a Észak-Magyarországon, az üdülőházak kapacitásának 34%-a a Balaton környékén várta a vendégeket. A legnagyobb területi koncentrációt a kempingférőhelyek mutatták, amelyek 55%-a egyetlen régióban, a balatoniban található.

2000 óta a kereskedelmi szálláshelyek férőhelyeinek száma összességében 17%-kal bővült, régiónként azonban markáns eltérések mutatkoznak. A bázisidőszakhoz képest a kilenc régióból kettőben csökkent, egyben változatlan, a többiben nőtt a férőhelyek száma. A Dél-Dunántúlon és a közép-dunántúli régióban amellet, hogy 10, illetve 6,7%-kal szűkült a teljes kínálat, annak belső összetétele is átalakult. Az itt kieső egyéb kapacításokat a szállodai férőhelyek bővülése sem tudta pótolni. A fővárosban és környékén ötödével, a Balatonon egyharmadával nőtt a szálláshelyek befogadóképessége. Ez utóbbi a kempingférő-

⁵ A 239/2009. (X. 20) kormányrendelet alapján egyes panziók minősítése egyéb szálláshellyé változott, ami befolyásolja a kapacitás és a vendégforgalom változását tükröző adatokat.

⁶ A kereskedelmi szálláshelyek típusokba sorolásában alapvető változást hozott a 239/2009-es kormányrendelet, amely alapján megszűnt a szálláshelyek eddig érvényes osztályba sorolása, és az önbesoroláson alapuló kategorizálás helyébe egy, a szakmai szövetségek közreműködésével kialakított, állami tulajdonban lévő védjegyrendszer lépett. A jogszabály értelmében a minősítést a különféle típusú kereskedelmi szálláshelyek szakmai szövetségei végzik, így például a szállodákét a Magyar Szállodák és Éttermek Szövetsége. A rendelet a szállodák korábbi csillagbesorolását 2012. június 30-ig engedélyezte, ezt követően a minősítésen átesett és az adott kategóriára vonatkozó követelményeket teljesítő szállodák az úgynevezett védjegyhasználati szerződés értelmében használhatják az új, a szálloda osztályát kifejező Hotelstars emblémát. A KSH 2013-tól már csak az új szállodaminősítési rendszernek megfelelően közöl osztályba sorolás szerinti adatokat.

⁷ 2012-től a KSH csak azon működő gyógyszállók adatait közli, melyek szerepelnek az ÁNTSZ Országos Tisztifőorvosi Hivatala (OTH) Gyógyhelyi és Gyógyfürdőügyi Főosztály nyilvántartásában.

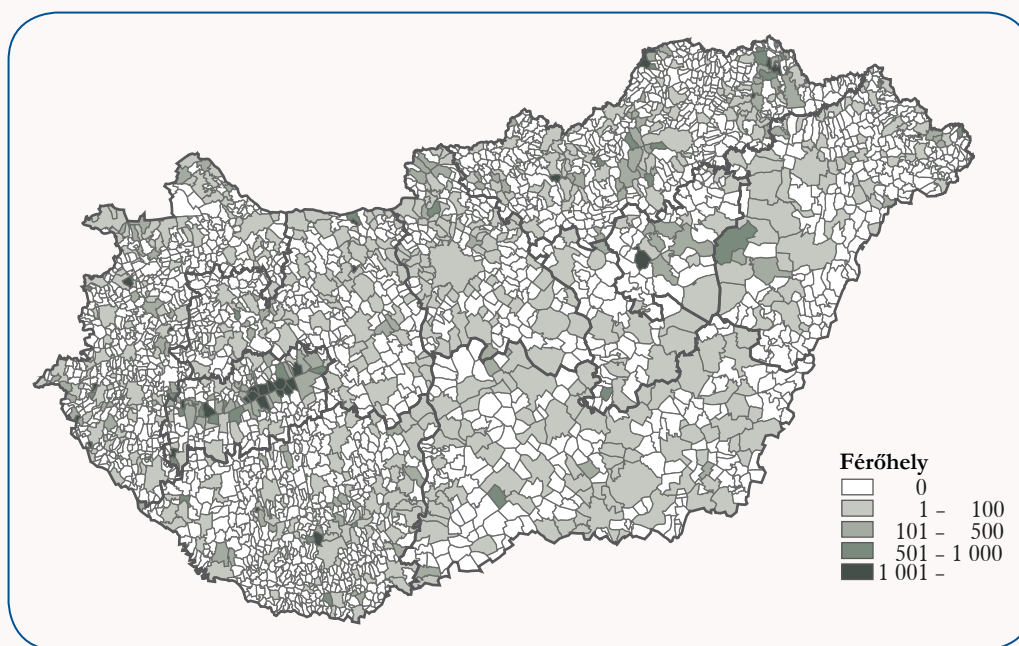
helyek ugrásszerű növekedésével magyarázható, amely szorosan összefügg a turizmus egyik legfiatalabb ágának, a fesztiválturizmusnak a növekvő népszerűségével. Ez a fiatal generáció körében egyre népszerűbb kikapcsolódási forma rövid időszak alatt nagy tömegeket képes megmozgatni. Az idelátogatók a többnapos rendezvények ideje alatt a többségében időszakosan működő kereskedelmi szálláshelyeken kerülnek elszállásolásra.

A szállástípusok közül a legnagyobb jelentőséggel bíró szállodai férőhelyek kínálata az eltelt 13 év alatt országosan 41%-kal emelkedett, a kapacitás valamennyi régióban bővült. Ezen belül a fővárost és környékét magába foglaló térségben dinamikusan emelkedett a szállodai férőhelyek száma, közel 18 ezer hotelférőhely létesült, amelynek köszönhetően a szállodai kapacitás a másfélszeresére emelkedett.

Területi összehasonlításban a férőhelyek száma mellett a kapacitás fajlagos mutatója is jól szemlélteti a régiók közti különbségeket. A **szállásférőhelyek számának népességarányos mutatója** egy-egy térség turizmus általi érintettségét jelzi. 2013-ban országosan ezer lakosonként 37 férőhelyet regisztráltak, hattal többet, mint 2000-ben. A régiók közül magasan kiemelkedik a Balaton (465), továbbá átlagot meghaladó még a Tisza-tó (61), míg a Budapest–Duna-vidéki térségben – ahol a viszonylag magas férőhely-kapacitás a fővárosnak köszönhetően kiemelkedően magas népsűrűséggel párosul – mindössze 21 férőhely jut ezer lakosra.

13. ábra

Ezer lakosra jutó kereskedelmi szállásférőhelyek száma, 2013

6. 2. Az egyéb (korábban magán-) szállásadás formái

Hazánkban az üzleti céllal működtetett szállásférőhelyek döntő többségét (63%) a kereskedelmi, kisebbik hányadát (37%) az **egyéb szálláshelyek** üzemeltették. Az egyéb szállásadás a korábban fizetővendéglátásnak nevezett magánszállásadást, illetve a falusi turizmust foglalja magába. 2013-ban az ország egész területén közel 36 ezren foglalkoztak privát üdültetéssel, ezek az olcsóbb, de családiasabb szálláshelyek 214 ezer férőhelyet kínáltak.

Az egyéb szálláshelyek területi elhelyezkedése erőteljesen koncentrált. Különösen magas a vendéglátók száma a balatoni régióban, ahol a tó mindkét partján hagyományosan sokan foglalkoznak magánszállásadással. 2013-ban a vendéglátók 56, a férőhelyek 53%-át ebben a térségben találhattuk. A fennmaradó részen nyolc régió osztozott, ahol egyéb szálláshely nagyobb számban a népszerű gyógy- és termálfürdők, illetve a kiemelkedő természeti értékek közelében várta a pihenni vágyókat.

Az ezredfordulót követő évtized elején még emelkedett mind a szállásadók, mind a kiadható férőhelyek száma, 2003 óta azonban évről évre egyre kevesebben foglalkoznak üdültetéssel. 2013-ban a kínálat országosan a 2000. évi szint alá csökkent, amit elsősorban a balatoni települések kínálatának erőteljes visszaesése okozott. A Balaton régióban 2013-ban 33%-kal kevesebben adtak ki turisztikai célból szobát vagy üdülőt, mint a vizsgált időszak elején.

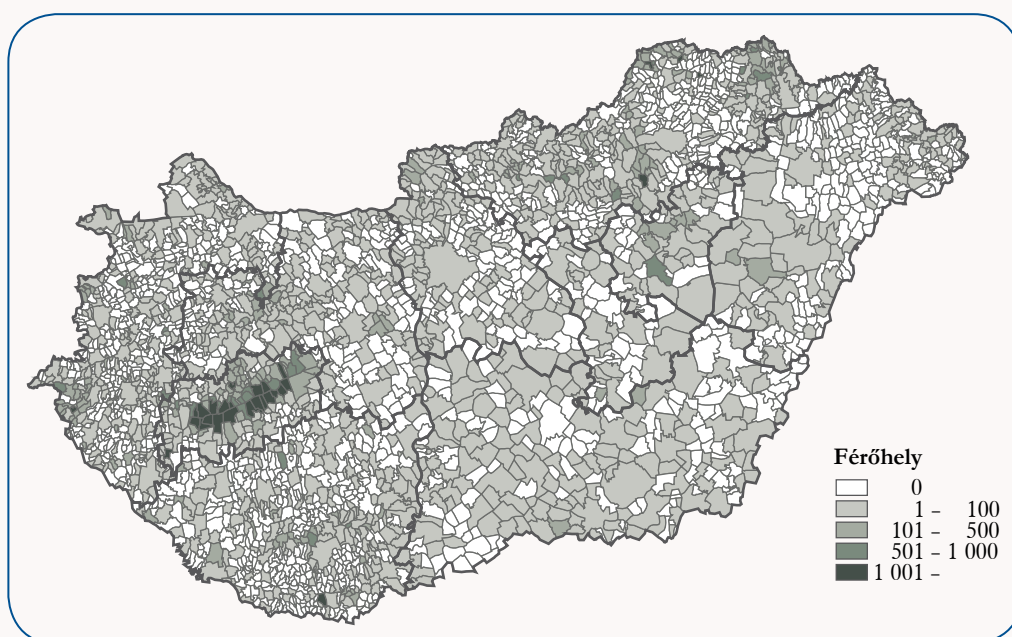
Falusi szállásadással az országban összesen 2950-en foglalkoztak, az általuk kínált férőhelyek száma 21 600 volt. A szállásadás ezen formája elsősorban az észak-magyarországi és a nyugat-dunántúli régióra jellemző: e két térségben együttesen a teljes hazai szállásadói és a férőhely-kapacitás több mint fele található.

A 2009. évi kormányrendelet módosította a magánszállásadás definícióit, ennek következtében a falusi szállásadók száma jelentős mértékben, közel a felére visszaesett, míg a többi átkerült az egyéb szállásadás kategóriába. A falusi szállásadás szerepe az elmúlt években a gazdasági válság hatására jelentősen mérséklődött, 2010 és 2013 között 26%-kal csökkent az üdültetéssel foglalkozók és 23%-kal a férőhelyek száma.

Az **ezer lakosra jutó** egyéb szállásférőhelyek száma (22) országos kitekintésben alig változott. Ehhez képest a Balaton kiugróan magas mutatója a vizsgált időszak alatt 26%-kal, 585-ről 432-re csökkent, miáltal a kereskedelmi szállásférőhelyeinek egységnyi népességhez viszonyított aránya 36%-kal emelkedett.

14. ábra

Ezer lakosra jutó egyéb szállásférőhelyek száma, 2013

7. A szálláshelyek vendégforgalma

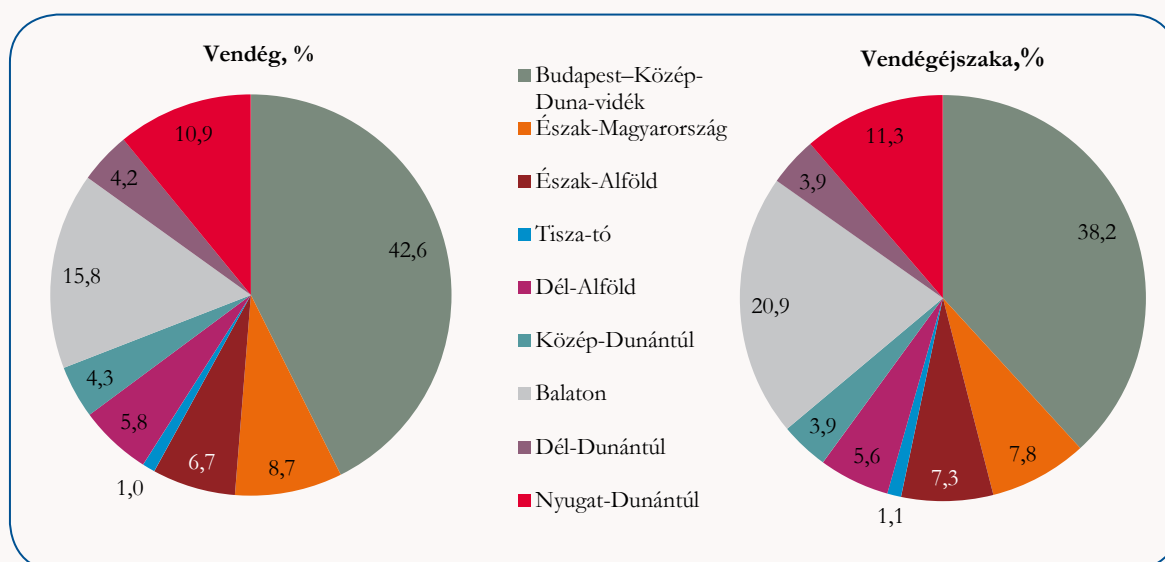
Az idegenforgalom teljesítményének legfontosabb mérőszáma a szálláshelyek látogatottságának alakulása. Magyarországon 2013-ban a kereskedelmi és egyéb **szálláshelyeket együttesen** közel 10 millióan keresték fel, a vendégéjszakák száma megközelítette a 27 milliót. Az ezredforduló óta a vendégek száma 29, a szállásfoglalásoké 20%-kal gyarapodott. A vendégforgalom területi koncentrációja tovább erősödött, súlypontja az elmúlt 13 év alatt – a vendégéjszakák számát alapul véve – a Balaton térségéből fokozatosan áttevődött a fővárosi régióba.

7.1. A kereskedelmi szálláshelyek vendégeinek és vendégéjszakáinak főbb jellemzői

Az országos vendégforgalom kilenctizede a **kereskedelmi szálláshelyeken** realizálódott. A 8,9 millió hazai és külföldi vendég közel 23 millió éjszakára vette igénybe a különböző szálláshelyeket. A vendégek körében a Budapest–Közép-Duna-vidéki régió volt a legnépszerűbb, a turisták több mint négytizede itt szállt meg, emellett viszonylag sokan keresték fel a Balatont és a Nyugat-Dunántúlt.

15. ábra

A kereskedelmi szálláshelyek vendégforgalmának megoszlása, 2013

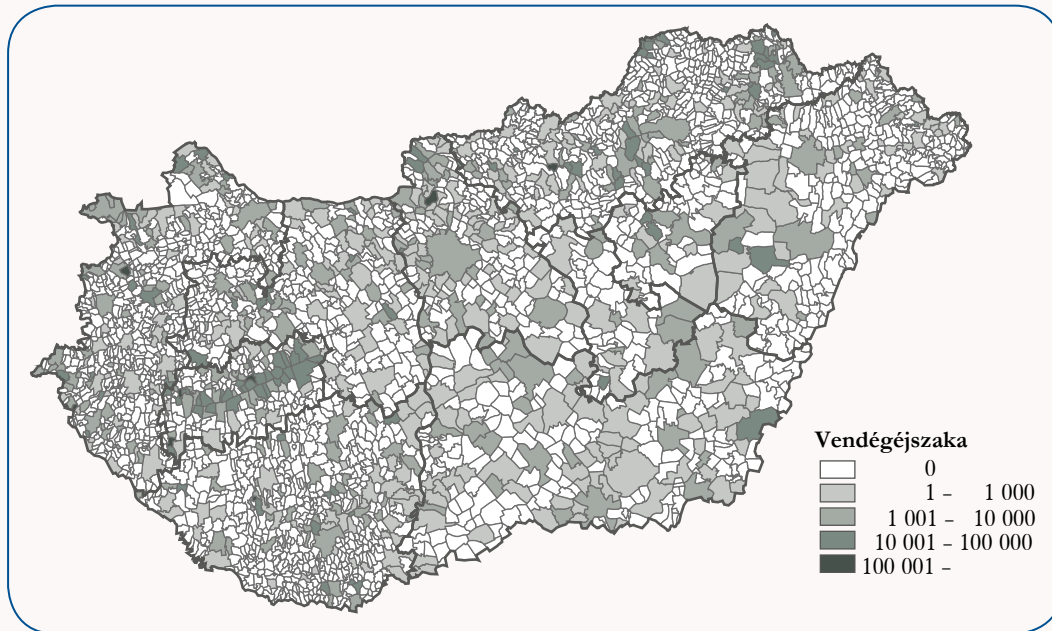

Az elmúlt időszakban folyamatosan nőtt a szálláshelyek látogatottsága, 2000 óta a **vendégek** száma másfélszeresére, a **vendégéjszakáké** pedig negyedével gyarapodott. A vendégforgalom növekedése mindkét esetben meghaladta a kapacitás bővülésének mértékét. Legdinamikusabban, több mint 72%-kal a központi régióba érkező turisták létszáma – 13 év alatt 2,2 millióról 3,8 millióra – emelkedett. Legkevésbé a Dél-Dunántúl iránt nőtt az érdeklődés, a régiót mindössze tizedével többen keresték fel, mint az időszak elején. Míg a vendégek száma valamennyi régióban felülmúlta a 2000. évet, addig a dél-dunántúli és a balatoni térségben 5,0, illetve 3,3%-kal kevesebb vendégéjszakát regisztráltak.

A népességarányos vendégforgalmi adatok alapján országos átlagban 2300, a balatoni régióban több mint 18 ezer vendégéjszaka jutott **ezer lakosra**.

16. ábra

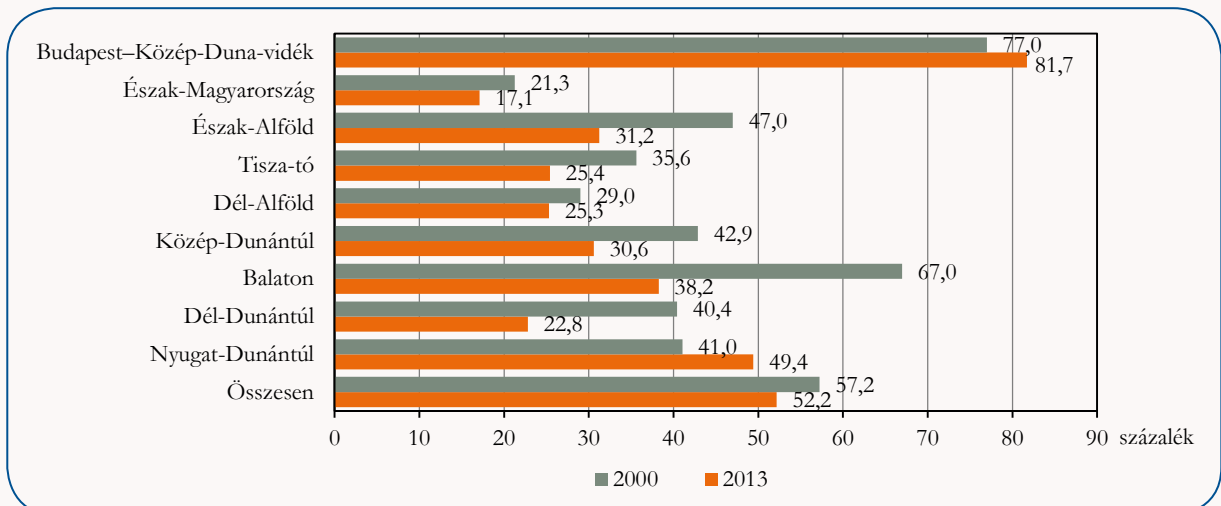
Ezer lakosra jutó vendégéjszakák száma a kereskedelmi szálláshelyeken, 2013

Országosan a vendégek 49, a szállásfoglalások valamivel több mint 52%-a kötődött a külföldiekhez. Az ezredforduló körüli éveket még a külhoni vendégek enyhe és a vendégéjszakáik markáns többsége jellemezte, majd az évtized második felében – az úgynevezett cafetériarendszer megjelenését követően – a belföldi turizmus erősödésével a hazai vendégforgalom került túlsúlyba. Mára a két vendégkör megoszlása összességében kiegyenlítettebb képet mutat, az egyes régiókban azonban igen eltérő. 2013-ban a fővárosban és környékén a vendégforgalom nyolctizedét a külföldiek tették ki, Nyugat-Dunántúlon a **kül- és belföldiek aránya** közel fele-fele volt, a többi régióban viszont a hazai vendégkör jelenléte dominált.

17. ábra

A külföldi vendégéjszakák aránya a kereskedelmi szálláshelyeken

2000 és 2013 között mintegy másfélszeresére nőtt a hazai szálláshelyeket felkereső **külföldi** vendégek száma, ezzel párhuzamosan a szállásfoglalásoké mindössze 14%-kal gyarapodott. Az eltöltött vendégéjszakáké mindössze három régióban haladta meg a bázisévit. Ezen régiók a központi, a nyugat-dunántúli és az észak-magyarországi térségek voltak, ahol a külföldiek szállásfoglalásainak száma sorrendben 67, 54

és 19%-kal múlta felül a 13 évvel korábbit. Ezzel szemben a Balatonon és a Dél-Dunántúlon – ahová az utóbbi években újra egyre több külföldi turista érkezett – a vendégéjszakák száma alig több mint a fele volt az ezredfordulón regisztráltak.

Az utazási szokások megváltozásával a hosszú nyaralások helyett egyre népszerűbbé váltak a rövidebb, páréjszakás utazások. Ez a legfőbb oka, hogy a vendégéjszakák számának növekedése az idegenforgalmi régiók többségében jelentősen elmaradt a vendégszámok hasonló mutatójától. Egyedüli kivétel a Dél-Alföld, ahol a vendégek számánál (12%) jobban nőtt a vendégéjszakáké (19%), növelve ezzel az ezen szálláshelyeken eltöltött átlagos tartózkodási időt.

A **belföldi turizmus** mutatói a külföldinél dinamikusabban emelkedtek. A vendégszám átlagosan 53, a szállásfoglalásoké 40%-kal haladta meg a bázisévét. A szálláshelyek valamennyi régióban bővíteni tudták a hazai vendégkörüket. A Balatonon a kieső külföldi vendégek számát részben kompenzálni tudta a hazai turistaforgalom bővülése, miután a belföldi vendégek száma megkétszereződött.

Az **átlagos tartózkodási idő** – Dél-Alföld kivételével – valamennyi régióban csökkent az elmúlt 13 évben. 2013-ban egy vendég egy látogatás alkalmával átlagosan 2,6 éjszakára vett igénybe szállást, fél éjszakával rövidebb időre, mint az ezredfordulón. A két vendégkör közül a külföldiek átlagosan 2,7, míg a magyarok 2,4 éjszakára maradtak. A turisztikai régiók sorából kiemelkedik a Balaton, ahol annak ellenére, hogy az eltöltött éjszakák egy vendégre vetített hossza közel másfél éjszakával csökkent, a vendégek továbbra is az itteni szálláshelyeken töltötték el a legtöbb időt, átlagosan 3,4 éjszakát. A Balatonnál a határon túliak több mint öt, a magyarok alig három éjszakát időztek.

A 4,4 millió **külföldi** vendég 83%-a Európából, 8,9%-a Ázsiából, 7,0%-a az amerikai kontinensről látogatott Magyarországra. A legtöbben Németországból (13%), Ausztriából (6,5%), az Egyesült Királyságból (6,1%) és Olaszországból (5,3%) érkeztek. Az unión kívüli országok közül az Amerikai Egyesült Államokból látogattak el a legtöbben (4,7%) hazánkba.

A külföldi vendégek palettája a fővárost is magába foglaló központi régióban volt a legszínesebb, ehhez hozzájárult az is, hogy Budapest nemzetközi repülőtere a világ számos országával összeköttetésben áll. A vendégek száma alapján a kilenc régióból öt esetében Németország volt a **legfontosabb küldő ország**. Az észak-magyarországi és a Tisza-tavi térségben Lengyelország állt az első helyen, míg az Észak-Alföldre – a határ közelsége miatt – Romániából, a Nyugat-Dunántúlra – hasonló okok miatt – Ausztriából érkeztek a legtöbben. Az Észak-Alföldön megszállt vendégek valamivel több mint felét mindössze három ország – Németország, Lengyelország és Románia – polgárai alkották, ennél is nagyobb volt a küldő országok koncentrációja a Nyugat-Dunántúlon, ahol a németek, osztrákok és csehek tették ki az ideérkezők közel kétharmadát.

A kereskedelmi szálláshelyekre 2013-ban 552 ezer német vendég érkezett, akik több mint 2 millió éjszakát töltöttek el. A vendégek közel fele a Budapest–Közép-Duna-vidéket kereste fel, további egyharmaduk a Nyugat-Dunántúlt és a balatoni régiót. A németek egy-egy magyarországi utazás során átlagosan kevesebb mint négy éjszakára foglaltak szállást (3,7), ennél hosszabban a balatoni (6,9), az észak-alföldi és a Tisza-tavi térségben (6,2–6,2) időztek.

Az osztrák turisták legkedveltebb hazai úti célja az Ausztriához legközelebb eső nyugat-dunántúli régió volt, ide érkezett a vendégek negytedede. További egyharmaduk a fővárost és környékét kereste fel, de népszerű volt a Balaton is, ahová minden ötödik osztrák vendég látogatott el, itt időzve a leghosszabban, átlagosan 4,6 éjszakát.

Az Egyesült Királyságból érkezők bonyolították a vendégek száma alapján a harmadik legnagyobb forgalmat. A brit turisták egyértelműen a fővárost preferálták, a vendégek 92%-a a központi régióhoz köthető, ahol átlagosan kettő és fél éjszakát töltöttek el.

A tíz legfontosabb küldő ország közül az egyetlen Európán kívüli az Amerikai Egyesült Államok. A tengeren túlról érkező vendégek 94%-a a Budapest–Közép-Duna-vidéket, azon belül is a fővárost látogatta meg, a többi régióba alig jutottak el.

Ugyancsak Budapestet, illetve a központi régiót részesítette előnyben a vendégek száma alapján negyedik olasz, illetve tizedik francia látogatók többsége (84–84%) is.

A külföldi országok rangsorában a vendégek száma alapján csak a 9., a vendégéjszakák száma szerint az előkelő 3. helyen Oroszország áll. Az idelátogatók kétharmada a Budapest–Közép-Duna-vidéket, ötöde a Balatont, ott is elsősorban Hévízt célozta meg. A kiemelt nemzetek közül – közel négy éjszakát maradván – ők időztek a leghosszabban az országban, és a Balatonnál szintén ők töltötték el a vendégenkénti legtöbb időt, átlagosan 7,5 éjszakát.

A Csehországból érkező vendégek körében a Nyugat-Dunántúl, azon belül is a gyógyfürdő-helyek örvendenek kiemelt népszerűségnek, ahol a vendégéjszakáik közel felét töltötték el.

Lengyelországból és Romániából egyaránt 214 ezer vendég érkezett 2013-ban. Az előbbieket átlagosan 2,5 éjszakát, az utóbbiak – a földrajzi közelség miatt – kevesebb mint két éjszakát maradtak, így a lengyelek vendégéjszakáinak száma jelentősen meghaladta a romániaiakét. Mindkét országból a központi és az észak-alföldi régiót keresték fel a legtöbben.

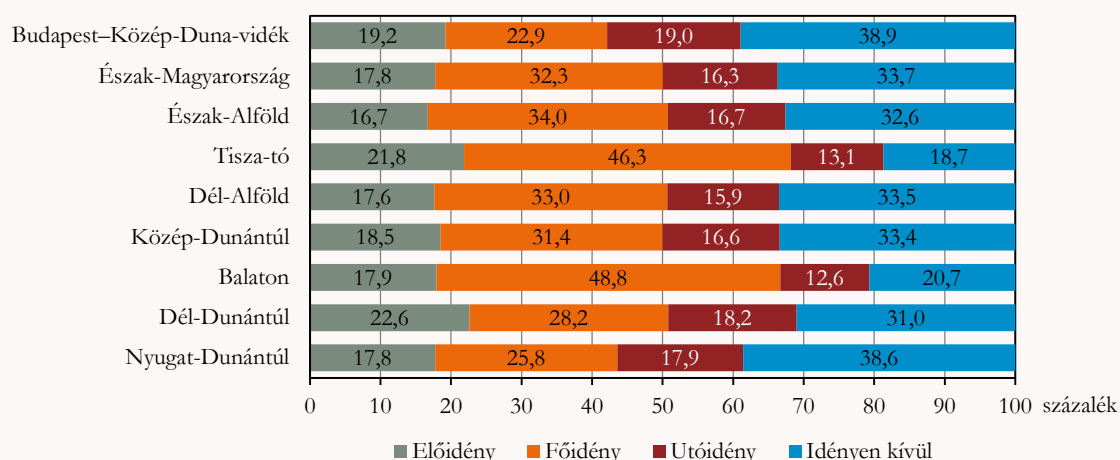
A hollandok körében a Balaton korábbi népszerűsége erőteljesen visszaesett. Az utóbbi években ugyan egyre többen érkeztek hazánkba, de 2013-ban a vendégéjszakáknak mindössze az egynegyedét töltötték a tó körüli településeken, a felét pedig az egyre kedveltebb Budapest–Közép-Duna-vidéki régióban.

A fogyasztói szokások változása az egyes **szállástípusok** kedveltségében is nyomon követhető. 2013-ban a hazai szálláshelyek szolgáltatásait igénybe vevő vendégek nyolctizede szállodában szállt meg, amelyet a népszerűségi sorban a panziók, a kempingek, a közösségi szálláshelyek és végül az üdülőházak követték. A külföldiek a magyaroknál sokkal inkább előnyben részesítették a magasabb szintű szolgáltatást nyújtó szálláshelyeket, a hotelekben tíz külföldi vendégből kilenc szállt meg, míg a belföldiek közül csak hét. Valamennyi régióban a szálloda volt a legnépszerűbb szállástípus. Közülük is magasan kiemelkedett a központi régió, ahol a vendégek 92%-a a hotelek kínálatából választott, ugyanakkor a férőhely-kapacitással összefüggésben a szállodai vendégek részaránya a Tisza-tó térségében volt a legalacsonyabb (42%). A panziókat a Közép- és a Dél-Dunántúlra érkező vendégek vették igénybe a legnagyobb, 15–15%-os arányban, míg a kempingeket, üdülőházakat és közösségi szálláshelyeket kedvelőké a Tisza-tavi régióban volt a legmagasabb.

A vendégszám alapján 2000 óta folyamatosan, 2013-ig 66-ról 79%-ra bővült a **szállodák** részesedése, háttérbe szorítva ezáltal a többi szállástípust. A régiók közül leginkább az észak-magyarországi, illetve a közép- és nyugat-dunántúli (20 vagy annál több százalékponttal), legkevésbé a Balatonnál, a Tisza-tónál (3 és 4 százalékponttal), továbbá a Budapest–Közép-Duna-vidéken (7 százalékponttal) nőtt a szállodában megszállt vendégek aránya.

18. ábra

A vendégéjszakák megoszlása idegenforgalmi idényenként a kereskedelmi szálláshelyeken, 2013

2013-ban a látogatók a vendégéjszakák egyharmadát a főidényben, egyaránt közel ötödét az elő- és utóidényben, a fennmaradó egyharmadát pedig a novembertől áprilisig tartó, idényen kívüli időszakban vették igénybe. A **szezonális** a Balatonnál és a Tisza-tónál volt a legerősebb, abban a két régióban, amelyek turisztikai kínálatukból adódóan leginkább függenek az időjárástól. Ezekben a térségekben az eltöltött éjszakák közel felét a főszezonban regisztrálták. A legkiegyenlítettebb a Budapest–Közép-Duna-vidék éven belüli látogatottsága volt. Itt a forgalom kevésbé koncentrált a nyári hónapokra, a főszezonban a vendégéjszakák csak alig egynegyedét foglalták le. A legtöbb vendégéjszakát májusban és augusztusban töltötték el, és az idényen kívül érkezők aránya is ebben a térségben volt a legmagasabb.

Az utóbbi évek idegenforgalmának **havonkénti** alakulását a nyári hónapok némiképp csökkenő súlya, és vele párhuzamosan a főszezonon kívüli hónapok erősödése jellemezte. Ez összefügg a szálláshelyek azon törekvésével, hogy változatos programokkal, szolgáltatásaik számának növelésével és minőségének javításával egyenletesebb forgalmat biztosítsanak az éven belül.

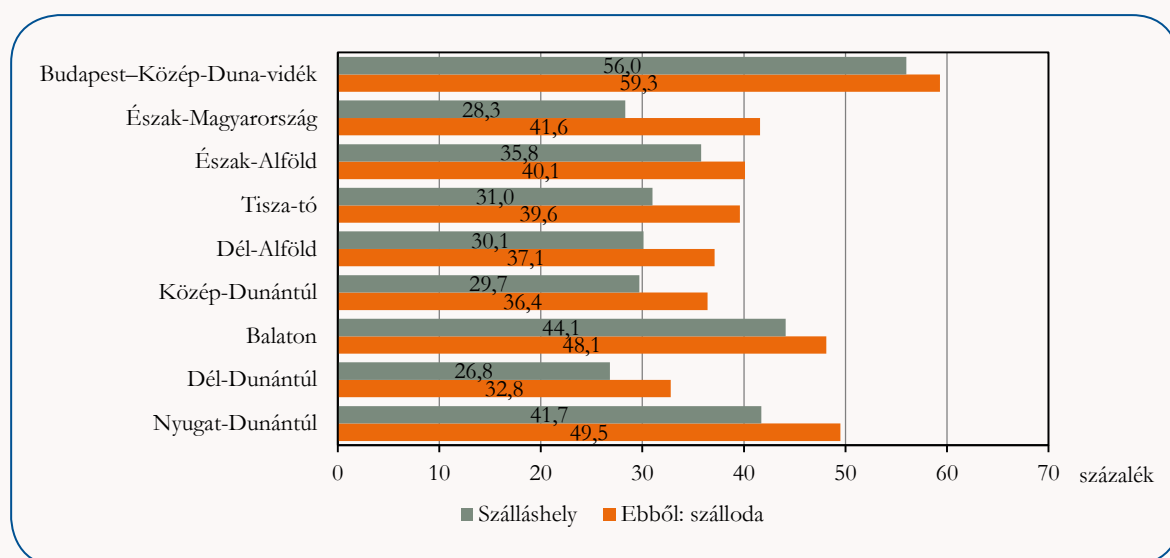
2013-ban a kereskedelmi szálláshelyek országosan 27%-os **férőhely-kihasználtsággal** működtek. Az egyes szállástípusok közül leginkább a szállodák tudták a kapacitásukat lekötni, az év során a meglévő férőhelyeik 37%-át értékesítették. Ennél kedvezőbb kihasználtságot a 9 régió közül csak a Budapest–Közép-Duna-vidékben regisztráltak (45%). Nyugat-Dunántúlon az országgal közel megegyezőt, míg a legrosszabbat (egyenként 25%-ot) a Közép- és Dél-Dunántúlon mértek. A szobakihasználtság országosan 42, a szállodákban 48% volt.

Az ezredfordulóhoz képest kissé (átlagosan 1,0, szállodák esetében 1,8 százalékponttal) javult a férőhely-kihasználtság. A mutatók legnagyobb mértékben a központi régióban emelkedtek, sorrendben 6,7, illetve 3,3 százalékponttal. A férőhely-kihasználtság mind a szálláshelyek, mind a szállodák esetében 2013-ra érte el a válság előtti utolsó esztendő (2008) szintjét, míg az egyéb szálláshelyek közül a panziók és az üdülőházak kapacitásának kihasználtsága folyamatosan romlott.

Az ezredforduló óta javult a szálláshelyek és azon belül a szállodák **teljesítménye**. A férőhelyek számában és összetételében megmutatkozó kínálat, illetve a vendégéjszakák számában realizálódó kereslet eltérő mértékben növekedett, előbbi 17, utóbbi 25%-kal bővült. Hasonlóan változtak a szállodák kapacitás- és vendégforgalmi mutatói is: a férőhelyek száma 41, a szállásfoglalásoké 53%-kal haladta meg a 2000. évben mértet.

19. ábra

A kereskedelmi szálláshelyek szobakihasználtsága, 2013

7. 2. A kereskedelmi szálláshelyek bevételei

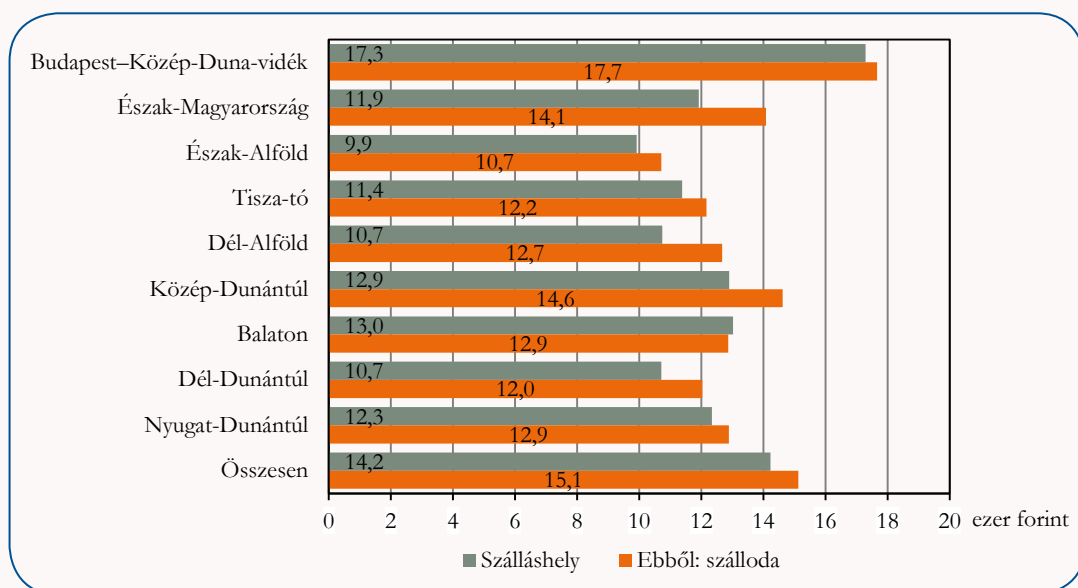
Hazánkban a kereskedelmi szálláshelyek 2013. évi **bruttó árbevétele** megközelítette a 300 milliárd forintot. Az árbevétel mintegy fele a Budapest–Közép-Duna-vidéki, 16%-a a balatoni, további egytizede pedig a nyugat-dunántúli régió szálláshelyein keletkezett.

Az összes bruttó árbevétel 56%-át a szállásdíjak, 22%-át a szálláshelyi vendéglátás, és ugyanekkora hányadát a gyógy- és wellness-, illetve az egyéb szolgáltatások bevételei képezték. A szállásdíjak aránya egyedül a központi régióban volt országos átlag feletti (60%), a többi térségben elmaradt attól. A szálláshelyek vendéglátásból származó bevételeinek aránya a Balatonnál volt a legalacsonyabb (17%), az egyéb bevételek aránya pedig ugyanitt a legmagasabb (29%).

Az ezredfordulóhoz képest a **szállásdíjakból** származó bevételek aránya jelentősen, 40-ről 48%-ra emelkedett a vidéki régiókban. 2013-ban a szállásdíjakra a hazai kereskedelmi szálláshelyeken összesen kifizetett 167 milliárd forint 52%-a a Budapest–Közép-Duna-vidéken keletkezett, amelyhez további 15%-kal a balatoni, 10%-kal a nyugat-dunántúli régió járult hozzá. A szállásdíjak régióként nagyon különböző, 17–87% közötti hányadát a külföldi vendégek fizették ki. A hozzájárulásuk mértéke legkisebb az észak-magyarországi, legnagyobb a központi régióban volt. 2000 óta a szállásdíjbevételek egyre növekvő hányada származott a magasabb minőségi és árkategóriájú szállodák forgalmából. A szállodák vendégei fizették meg az összes szállásdíj 62–97%-át, a két szélsőértéket a Tisza-tó, illetve a Budapest–Közép-Duna-vidék jelentette. A hotelek mellett a panziók a Dél-Dunántúlon, a kempingek, üdülőházak és közösségi szálláshelyek a Tisza-tónál könyvelhettek el nagyobb arányú – sorrendben 14%, illetve 32, 13 és 8%-os – bevételt.

20. ábra

Egy kiadott szobára jutó szállásdíjbevétel (átlagár), 2013

Egy vendég átlagosan 18 700 forintot, ezen belül a külföldiek 24 000, a belföldiek ennek alig több mint a felét, 13 600 forintot fordított szállásdíjra. A turisztikai régiók közül ott fizettek ennél magasabb összeget, ahol a vendégek jellemzően hosszabb ideig tartózkodtak (mint például a Nyugat-Dunántúl), vagy ahol nagyobb arányban vették igénybe a magasabb árfekvésű szálláshelyeket (ilyen a Budapest–Közép-Duna-vidéki régió).

A kereskedelmi szálláshelyeken **egy vendégéjszaka** átlagosan 7300 forintba került. A külföldiek, akik nagyobb arányban választották a drágább szálláshelyeket, valamennyi régióban többet, átlagosan 8800 forintot fizettek egy éjszakáért. A hazai vendégeknek egy vendégéjszaka 5600 forintba került. A belföldi turizmus élénkülésében meghatározó szerepe volt a béren kívüli juttatások részeként működő Üdülési

csekknek, majd az azt fokozatosan felváltó **Széchenyi Pihenőkártyának**. A SZÉP-kártya az elődjénél korszerűbb, mind a felhasználók, mind a szolgáltatók számára kedvezőbb fizetési eszköz. 2012-ben, a bevezetés évében a SZÉP-kártyát 9,7 milliárd forint, a megszűnő Üdülési csekket 3,1 milliárd forint értékben használták fel a belföldi szállásdíjak kiegyenlítésére. A két fizetőeszköz együttesen a hazai szállásdíjbevételek 23%-át tette ki. A következő évben tizedével nőtt a pihenőkártyát elfogadó egységek száma, és több mint másfélszeresére emelkedett a szálláshely-szolgáltatásra felhasznált összeg. A SZÉP-kártya forgalma 2013-ban meghaladta a 15 milliárd forintot, amelynek 86%-át – pontosan tízszer annyit, mint a panziókban (8,6%) – a szállodákban költötték el. A beváltott pihenőkártya aránya a szállásdíjakból 27% volt.

A SZÉP-kártyáról 2013-ban felhasznált összeg hattizedét három régióban – a Balatonon 27, Észak-Magyarországon 19, a Nyugat-Dunántúlon 13%-át – költötték el, a fővárost is magába foglaló központi térség a külföldi vendég-forgalom dominanciája miatt csak a negyedik volt a sorban.

Hazánkban a turisztikai tevékenységek finanszírozása elsősorban az – üzleti céllal működő kereskedelmi és egyéb szálláshelyek vendégéjszakáit terhelő – **idegenforgalmi adóra**⁸ és annak költségvetési kiegészítésére épül. 2008 óta az a helyi önkormányzat, amely a helyi adók között idegenforgalmi adót is kivet a településen eltöltött vendégéjszakák után, kiegészítésként állami támogatást kap. Ennek összege minden egyes beszedett adóforint után másfél forint, amelyet idegenforgalmi, üdülőhelyi többletfeladatok céljára használhat fel. Az adó kiszabható törvényi maximuma 2013-ban 470 forint volt, amelytől az önkormányzatok részben vagy teljesen eltekinthettek.

A kereskedelmi szálláshelyeken 2013-ban megszállt vendégek 7241 millió forint idegenforgalmi adót fizettek. A helyi adó 38%-a a Budapest–Közép-Duna-vidéken, 19%-a a balatoni és további 18%-a a nyugat-dunántúli régióban keletkezett. A beszedett üdülőhelyi díj legnagyobb hányadát, 39–97%-át a szállodákat igénybe vevők befizetései tették ki. A két szélsőértéket – összhangban a szállodai vendégforgalommal – a Tisza-tó és a központi régió képviselte. (Előbbi térségben az adóbevétel további egynegyede a kempingekből származott.)

A települési önkormányzatok 2013-ban folyó áron számítva országosan ötödével több, – kereskedelmi szálláshelyeken beszedett – üdülőhelyi díjjal gazdálkodhattak, mint az előző évben. Az idegenforgalmi adó a Nyugat-Dunántúlon közel megduplázódott, míg a Tisza-tónál nem érte el a 2012. évi szintet.

7. 3. Az egyéb (korábban magán-) szállásadás vendégforgalmának főbb jellemzői

A hazai turizmus egy kisebb szeletét – a vendégek 11, a vendégéjszakák 14%-át – a 2009-ig magánszálláshelynek hívott **egyéb szálláshelyek** adták. A magyar szállásadók 2013-ban 1063 ezer vendéget fogadtak, összesen 3672 ezer éjszakára. A vendégeknek átlagosan egyharmada volt külföldi, de arányuk a régiók között tág határok között szóródott (Közép-Dunántúlon 8,7, a Budapest–Közép-Duna-vidéken 67%).

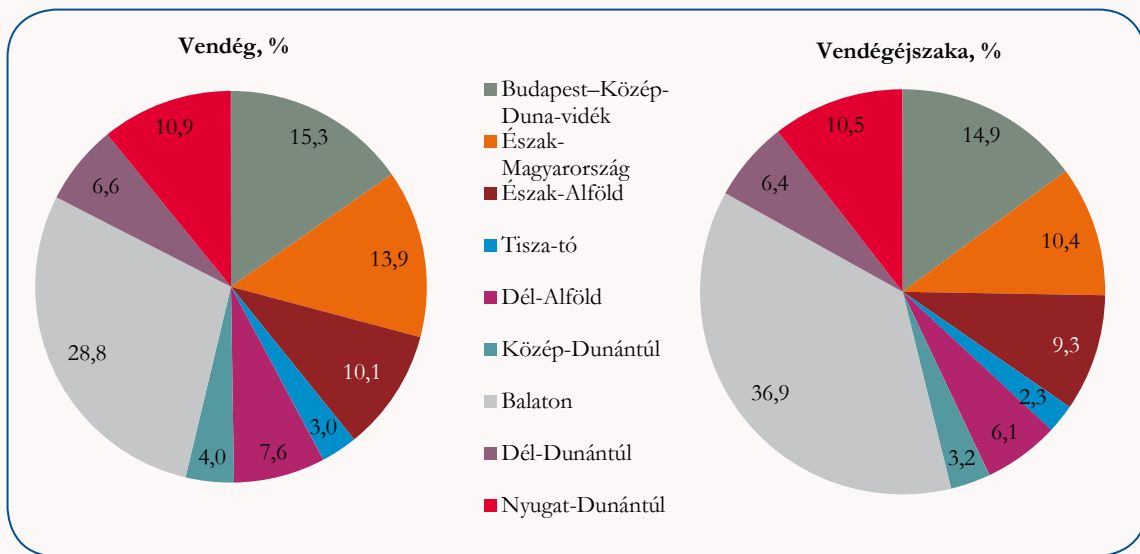
Az ezredforduló óta az olcsóbb árkategóriájú, családiasabb vendégházakat országosan 70%-kal többen választották, a látogatók által eltöltött éjszakák száma ugyanakkor 5,1%-kal visszaesett. A **vendégszám** egyedül a balatoni régióban maradt el a bázisévítől, a többi térségben különböző mértékben növekedett, legerőteljesebben, közel négyszeresére Észak-Magyarországon. A **vendégéjszakák** száma a Balatonnál harmadával esett vissza: a 2000-ben érkezett 2169 ezer foglalás helyett 2013-ban mindössze 1356 ezret regisztráltak. A Közép-Dunántúl vendégéjszakáinak száma 13 év alatt kevesebb mint a felére esett vissza, ugyanakkor a központi és az alföldi régiók másfél–kétszeres forgalomnövekedést könyvelhettek el.

A vendégforgalom növekedése elsősorban a hazai turizmus erősödésének volt köszönhető. Az eltelt 13 év alatt a kül- és belföldiek aránya az utóbbiak irányába tolódott el. Ez a változás különösen a Balatonnál szemléletes, ahol a külföldi vendégek részaránya 80%-ról 28%-ra csökkent. A Budapest–Közép-Duna-vidéken ugyanakkor épp a határon túlról érkezők kerültek túlsúlyba, ahol a vendégek és a vendégéjszakáik korábban egyharmados aránya a duplájára nőtt.

⁸ A helyi adókról szóló 1990. évi C. törvény minden település önkormányzatát feljogosítja, hogy a területén állandó bejelentett lakcímmel nem rendelkező, 18 éven felüli magánszemélyektől adót szedjen, ha ott éjszakai szállás igénybevételével tartózkodnak. Az idegenforgalmi adó mértékét az önkormányzatok helyi rendeletben határozzák meg. Az idegenforgalmi adó alapja a szállásdíj, vagy a szállásért bármilyen jogcímen fizetett ellenérték (üdülőhasználati jog), üzemeltetési költség.

21. ábra

Az egyéb (korábban magán-) szálláshelyek vendégforgalmának megoszlása, 2013

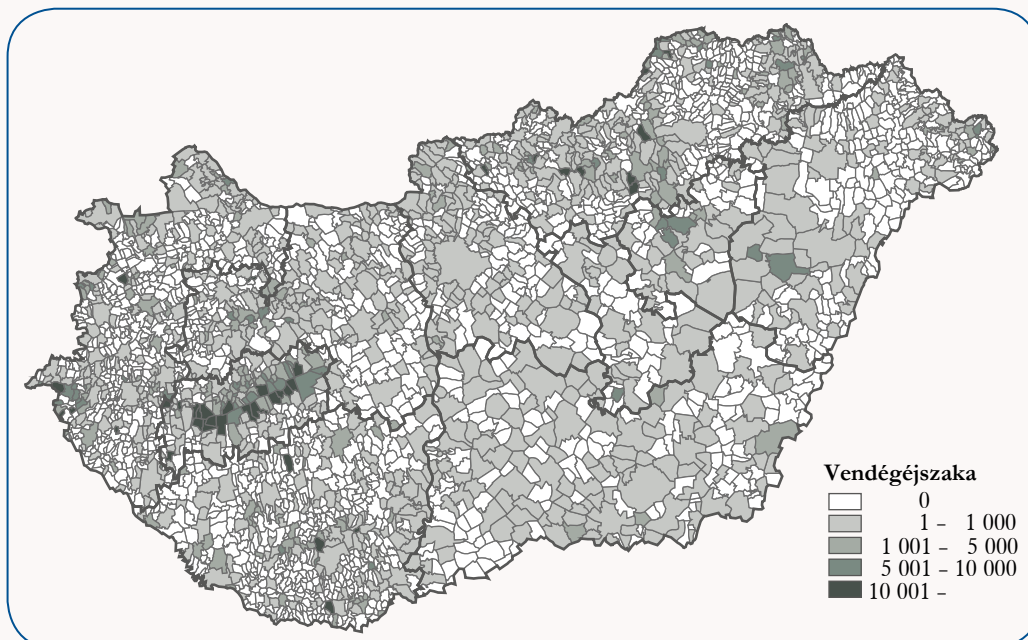

A vendégek évről évre kevesebb ideig maradnak. A külföldiek **tartózkodási ideje a vizsgált időszakban** átlagosan 6,6-ról 4,0 éjszakára, a belföldieké 5,6-ról 3,7 éjszakára csökkent. Az átlagos tartózkodási idő valamennyi régióban rövidült. A vendégek leghosszabban (4,4 éjszakát) a Balatonnál, legrövidebb ideig (2,6 éjszakát) Észak-Magyarországon maradtak.

A népességarányos **szállásfoglalások** száma országosan 2,2-szeres volt, a régiók közül különösen a Balaton esetében mért 43-szoros érték emelkedett ki.

22. ábra

Ezer lakosra jutó vendégéjszakák száma az egyéb (korábban magán-) szálláshelyeken, 2013

A **falusi szállásadás** adta lehetőségeket 2013-ban 120 ezer vendég 329 ezer vendégéjszakára vette igénybe. A vendégek átlagosan 2,4–3,3 éjszakát töltöttek el, leghosszabban a Tisza-tónál. A falusi szállásadás az egyéb szálláshelyek vendégforgalmának mindössze egytizedét jelentette. Legnagyobb a nép-

szerúsége Közép-Dunántúlnak, a vendégek négytizede ezt a régiót kereste fel. További egynegyedük Észak-Magyarországot, egy-egy ötödük a Dunántúl nyugati és déli régióját választotta. A balatoni térség valamennyi települése a kiemelt üdülőkörzetbe tartozik, így itt falusi vendégfogadást nem regisztráltak.

Ennek a családi üdülési formának a népszerűsége 2000 és 2009 között folyamatosan nőtt. 2010-ben a már említett módszertani változások miatt a falusi szállásadás vendégforgalma erőteljesen visszaesett, majd az elmúlt években a gazdasági válság hatására tovább mérséklődött. A vidéki vendégházak 2010 és 2013 között 14%-kal kevesebb vendéget fogadtak, a szállásfoglalások száma ötödével esett vissza.

8. Magyarország turisztikai régióinak főbb vonzerői⁹

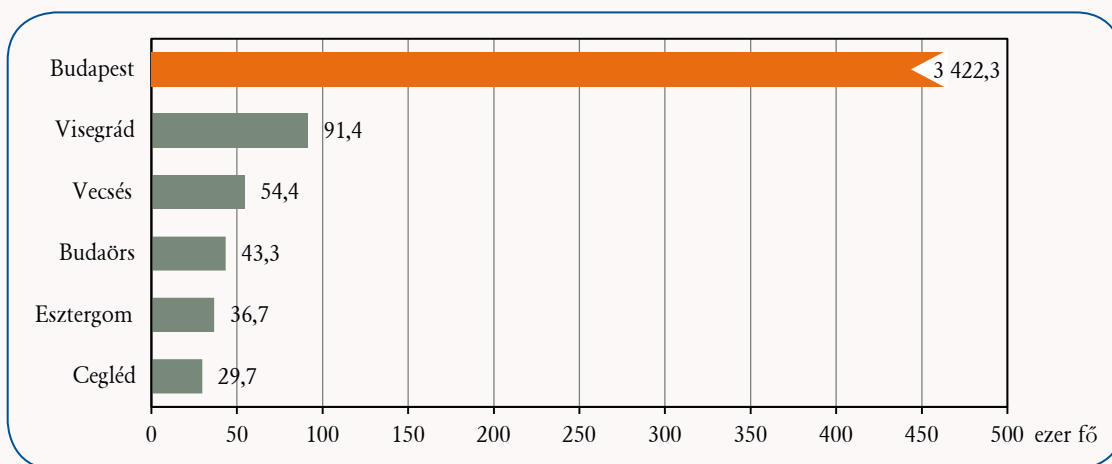
A következő fejezet külön-külön, az egyes régiók számbavételével kíván pillanatnyi betekintést nyújtani az adott térség turisztikai jellegzetességeiről, vonzerőiről, oly módon, hogy a régiók turizmusban való érintettségét a minőségi szálláshelykínálat, a kulturális produktumok és a természeti értékek megléte tekintetében vizsgálja.

Budapest–Közép-Duna-vidék

A kereskedelmi és egyéb szálláshelyek vendégforgalmi adatai alapján 2013-ban a Budapest–Közép-Duna-vidéki régióban közel négymillió turista fordult meg. A térségbe látogatók 87%-a **Budapestre** érkezett, amely közel 3,5 milliós vendégforgalmat jelentett. Ezzel a látogatottsággal a főváros nemcsak a régió, hanem az egész ország vezető turisztikai célterületének minősül. Vendégforgalmi szempontból a régió második legjelentősebb települése **Visegrád** volt, ami a vendégek 2,3%-ának jelentett vonzerőt. A harmadik helyezett **Vecsés** – a nemzetközi repülőtér közelségének köszönhetően – a forgalom 1,4%-át kötötte le. A látogatók tartózkodási ideje alapján szintén Budapest áll a legkedvezőbb helyen: a fővárosban átlagosan 2,4, Visegrádon és Vecsésen kevesebbet, 2,1 és 1,5 éjszakát töltöttek el az odaérkezők.

23. ábra

Vendégek száma a Budapest–Közép-Duna-vidéki régióban, 2013

⁹ A turisztikai régiók vonzerejét a (kereskedelmi és egyéb) szálláshelyek 2013-as évi vendégforgalmi adatai alapján értékeltük, amelyet minden esetben a vendégszám alapján határoztunk meg. A turisztikai régiók vonzerejére ható tényezőket a települési adatbázisban elérhető mutatórendszer alapján vizsgáltuk. Az elemzés alapsokaságát így az az 1429 település jelentette, amelyekben releváns szálláshelyi vendégforgalom valósult meg, az egyes régiókon belül pedig a főbb turisztikai jellegzetességek feltárása három dimenzió: a minőségi szálláshelykínálat, a kulturális produktumok és a természeti értékek mentén történt. Az adatforrások a minőségi szálláshelykínálat esetében a szállodai szolgáltatások meglétének, a férőhelykapacitások nagyságának és a vendégek szálloda típusú ellátásban való részvételi arányának értékelését; a kulturális produktumokat tekintve a múzeumi kiállítások és a kulturális rendezvények elérhetőségének és mennyiségének az elemzését, a természeti értékek esetében pedig a borvidékekkel, a világörökségi helyszínekkel, a nemzeti parkokkal és a gyógyturizmussal való érintettség vizsgálatát tették lehetővé. A régiók főbb idegenforgalmi vonzerőinek elemzése kizárólag a fenti tényezők figyelembevételével történt, egyéb, a turisztikai keresletre hatással levő további szempontok bevonására nem került sor.

Annak ellenére, hogy az abszolút vendégforgalom alapján a Budapest–Közép-Duna-vidék az ország legjelentősebb turisztikai régiója, az egységnyi népességszámra vetített vendégszámok a régióban elmaradtak az országos adatoktól: előbbi esetében egy lakosra 1,3, míg az ország egészében 1,9 vendég jutott. Régiós kivételként Visegrád említhető, ahova lakosonként átlagosan 51 vendég érkezett 2013-ban.

A régió magasabb színvonalú szálláshelyekkel való ellátottsága lényegesen kedvezőbb volt az országos átlaghoz képest, hiszen itt minden harmadik település rendelkezett szállodával, szemben az országosan mért 19%-os lefedettséggel. A szállodai férőhelyek kapacitása a régióban a nemzeti átlag kétszerese volt, amely összhangban van a vendégek szálláshely-preferenciáival: a térségbe érkező vendégek közel 80%-a vett igénybe szállodai szolgáltatást, míg az egész országot tekintve csak a látogatók kétharmada. A fent említett települések mindegyike rendelkezett szállodával, melyek férőhelyeinek száma egyaránt meghaladta a régió és az ország településeinek átlagát. A legelőkelőbb helyen a több mint 42 ezres férőhelykínálatának köszönhetően Budapest állt. A minőségi szálláshely iránti kereslet a kiemelt településeken szintén nagyon magas volt, itt a vendégek kilenczede választott szállodai ellátást.

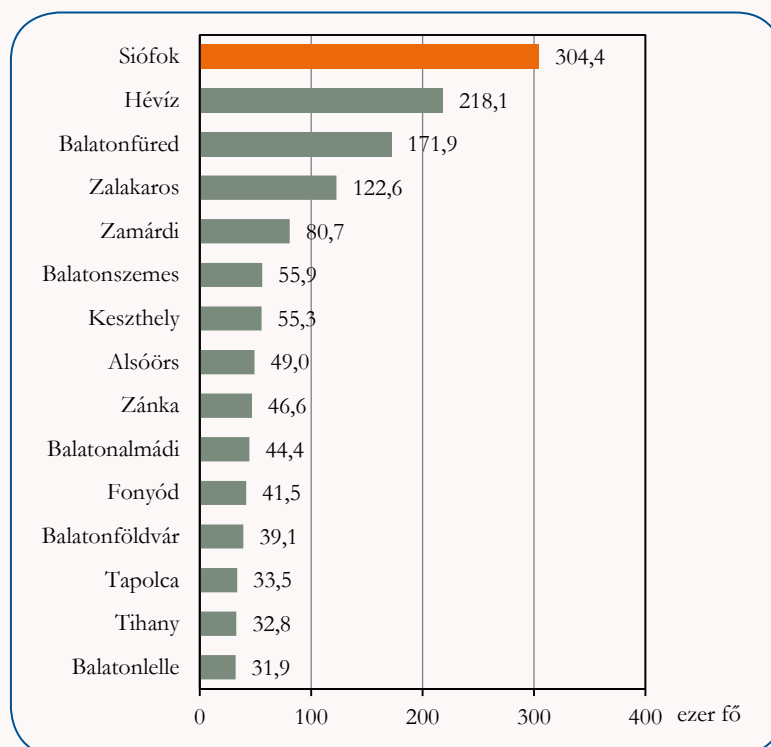
A kulturális attrakciók, azaz a múzeumi kiállítások és kulturális rendezvények száma nemcsak Budapesten, de a régióban is sokszorosa a magyarországi átlagnak. A régió négy borvidékkel (Mátraaljai, Kunsági, Etyek-Budai, Ászár-Neszmélyi), két nemzeti parkkal (Duna-Ipoly Nemzeti Park, Kiskunsági Nemzeti Park) és egy világörökségi helyszínnel (Budai várnegyed és a Duna-part látképe) is rendelkezik, ezzel növelve a térség és Magyarország turisztikai vonzerejét.

Balaton

A balatoni régió szálláshelyeit 2013-ban több mint 1,7 millió vendég vette igénybe, amellyel a térség – a Budapest–Közép-Duna-vidéki régiót követően – a második legkedveltebb turisztikai célpont. A vendégszámok alapján a régió legnépszerűbb települései **Siófok, Hévíz és Balatonfüred** voltak, amelyek összességében a turisztikai forgalom kétötödét képviselték. A tartózkodási idő tekintetében némi különbség fedezhető fel a települések között: míg Hévízen a gyógyturizmusnak köszönhetően az idelátogatók átlagosan 5,1 éjszakát töltöttek el, addig Siófokon és Balatonfüreden a tartózkodási idő 2,7, illetve 3,2 éjszaka volt.

24. ábra

Vendégek száma a balatoni régióban, 2013

A turizmus jelentőségére utal, hogy a balatoni térségben egy lakosra átlagosan hat turista jutott az országos 1,9-del szemben. Ugyanez a mutató Hévíz esetében 47-szeres, Balatonfüreden 13-szoros, Siófokon pedig 12-szeres volt.

A turizmust tekintve azok a települések voltak a legkedvezőbb helyzetben, amelyek érintettek a gyógyturizmusban, rendelkeznek szállodai férőhelykínálattal, illetve kulturális attrakciókkal. A régió szállodákkal való ellátottsága az országos átlaghoz mérten lényegesen kedvezőbb: utóbbinál a vendéglátásban érintett települések közel ötöde rendelkezett szállodával, ezzel szemben a Balatonon minden harmadik település tudott ilyen ellátást biztosítani vendégeinek. A szállodai férőhely-kapacitásokat alapul véve a térség ugyancsak felülmúlta az országos viszonylatokat, ezzel szemben a vendégek szállodai szolgáltatások iránti érdeklődése alacsonyabb volt a többi régióban tapasztaltakhoz képest, hiszen itt a látogatók fele igényelt csak szállodai ellátást. A szállodai kapacitások alapján Siófok volt a legelőkelőbb helyen a három kiemelt település közül, ahol közel 7000 férőhely volt elérhető 2013-ban. A térségbe érkező látogatók heterogenitását jól mutatja, hogy amíg Siófok és Balatonfüred esetében relatíve kisebb, addig pl. a gyógyturizmusban érintett Hévíz esetében – a külföldi turisták magas arányának köszönhetően – lényegesen magasabb a szállodák iránti kereslet, az előbbieket esetében a vendégek 66–69%-a, utóbbinál pedig a látogatók 90%-a tartott igényt szállodai férőhelyre.

A múzeumi kiállítások és a kulturális rendezvények száma a térségben elmaradt az országos átlagtól. A vezető településeknek a kulturális programok mennyiségének köszönhetően is kiemelt szerep jutott.

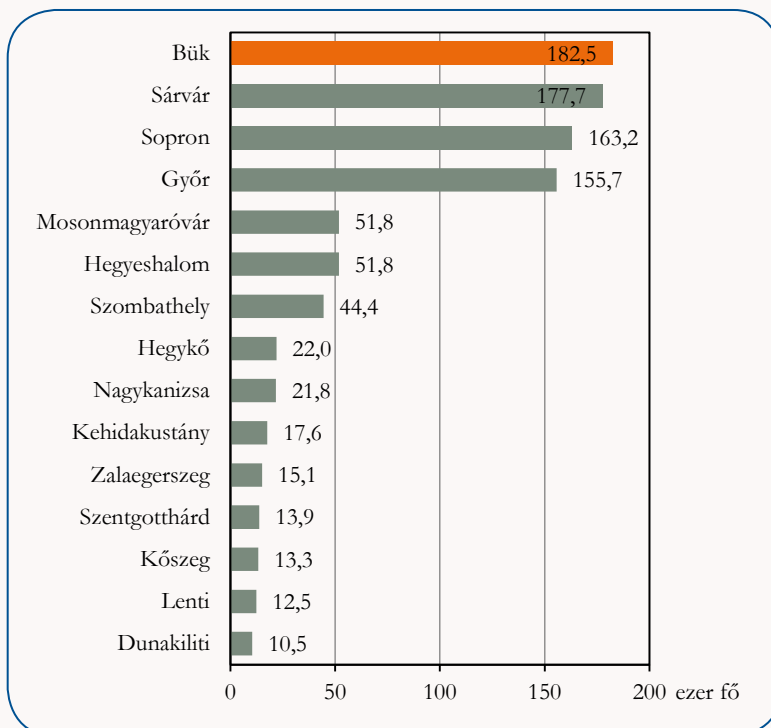
A balatoni térség természeti kincseit öt borvidék (a Balaton-felvidéki, a Zalai, a Balatonboglári, a Balatonfüred-Csopaki és a Badacsonyi) és egy nemzeti park (Balaton-felvidéki Nemzeti Park) gazdagítja. Ezeknél is nagyobb turisztikai vonzerő a gyógyturizmus, amelyben mindhárom kiemelt település érintett volt.

Nyugat-Dunántúl

A vendégforgalmi adatok szerint a nyugat-dunántúli régióban több mint egymillió vendég szállt meg 2013-ban, amelynek köszönhetően ez a térség a harmadik helyre került a régiók sorrendjében.

25. ábra

Vendégek száma a nyugat-dunántúli régióban, 2013

A szálláshelyeken regisztrált forgalmi adatok alapján a régió legnépszerűbb települései Bük, Sárvár és Sopron voltak, amelyekre a turisztikai forgalom közel fele irányult. A felsoroltak közül elsősorban a gyógyturizmusban érintett településeken mérhető hosszabb tartózkodási idő, ami Bük esetében 4,1, Sopronban és Sárváron 2,1 és 2,7 éjszaka volt. A régió egy lakosára átlagosan majdnem két turista jutott, ezzel szemben Bükben 52-szeres, Sárváron 12-szeres, Sopronban pedig 2,7-szeres szorzószám volt mérhető.

A nyugat-dunántúli régió turizmusának alakulására a gyógyturizmus, a szállodai ellátások, illetve a kulturális tényezők elérhetősége hat leginkább.

A régió szállodákkal való ellátottsága, valamint a szállodák férőhely-kapacitása az országos átlaghoz képest kedvezőtlenebb, ugyanakkor a szállodai szolgáltatások igénybevételére markánsabb kereslet mutatkozott, hiszen a vendégek 74%-a igényelt ilyen ellátást.

A kiemelt települések mindegyikén működött szálloda, a férőhelyeiket tekintve pedig a feltételek kedvezőbbek voltak a régiós és az országos átlagnál is. A legnagyobb szállodai kapacitás Büköt jellemezte, ahol több mint 3400 férőhely állt rendelkezésre. A vendégek magasabb ellátással kapcsolatos igénye a kiemelt településeken jól érzékelhető, az ideérkezők 81%-a vett igénybe szállodai szolgáltatást.

A kulturális vonzerők száma alapján a régió egészére számított adatok elmaradnak a nemzeti átlagtól, ennek ellenére a turisztikai kereslet szempontjából releváns tényezőnek számítanak. A legjelentősebb turisztikai térségek közül Sopron emelhető ki, ahol a múzeumi kiállítások és a kulturális rendezvények száma országos léptékben is jelentős.

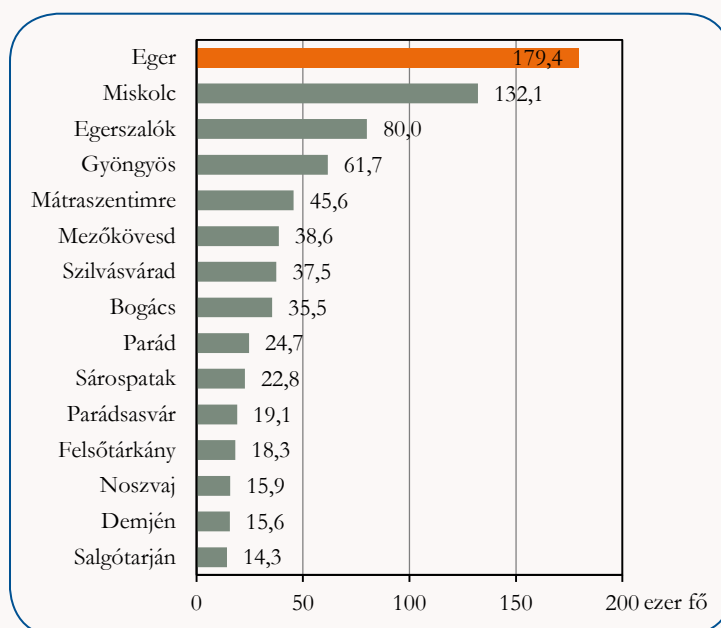
A régió természeti erőforrásait tekintve a turizmus szempontjából a legértékesebbnek a gyógyhelyek bizonyultak, ezt igazolja az is, hogy a leglátogatottabb települések mindegyike rendelkezik gyógyvízzel és fürdővel. A térségben jelentkező magas szállodai kereslet összefügg a gyógyturizmussal és az azt igénybe vevő külföldi vendég-forgalommal.

Észak-Magyarország

2013-ban az észak-magyarországi régióban több mint 900 ezer vendég fordult meg kereskedelmi vagy egyéb szálláshelyeken, amellyel a régió a negyedik legkedveltebb turisztikai célterület az országban. A térség leginkább látogatott települései **Eger**, **Miskolc** és **Egerszalók** voltak, ahová a régió forgalmának 43%-a összpontosult. A vezető települések vendégmegtartó ereje kiegyenlített volt, az átlagos tartózkodási idő 2,2–2,3 éjszaka. Az egy főre jutó vendégszám a régióban az országosnál magasabb, átlagosan 2,2-szeres volt, amelyhez képest az Egerszalók esetében mért 41-szeres érték kiemelkedő.

26. ábra

Vendégek száma az észak-magyarországi régióban, 2013

Az észak-magyarországi régió esetében a gyógyturizmus, a szállodai ellátások, a nemzeti parkok, a borvidékek és a kulturális tényezők jelenléte gyakorolt pozitív hatást a térség turizmusára.

A régió szállodai lefedettsége az országos átlaghoz képest kedvezőtlenebb, hiszen a térség településeinek csak 13%-ában volt elérhető szállodai szolgáltatás. A férőhely-kapacitások, illetve a szállodai szolgáltatások iránt mutatkozó kereslet szintén elmaradt az országostól. A kiemelt települések szállodai férőhelyeinek száma ezzel szemben meghaladta a régiós és az országos mutatókat is, amelyek között a legnagyobb kapacitással Eger és Miskolc rendelkezett. A vendégek szálláshely-preferenciája különbözően alakult a három településen: Egerben a turisták 57, Miskolcon 67, Egerszalókon pedig 85%-a igényelt szállodai szolgáltatást.

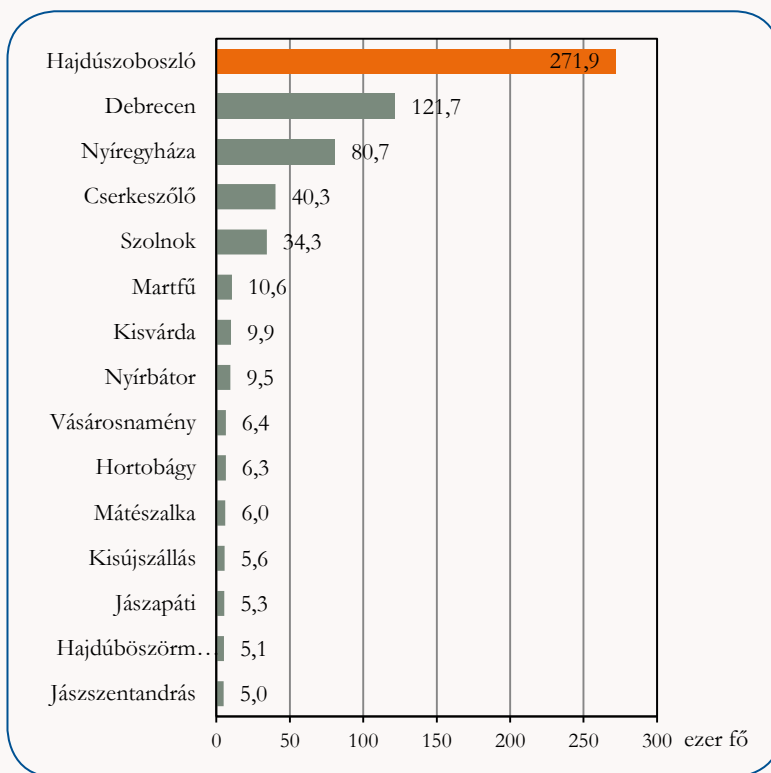
Annak ellenére, hogy a múzeumi kiállítások és kulturális programok száma Egerben és Miskolcon országos viszonylatban is jelentősnek számít, az észak-magyarországi régió egésze e kínálat mutatószámai alapján elmaradt az országostól. A térségben négy borvidék (az Egri, a Mátraaljai, a Bükkaljai és Tokaj-hegyaljai borvidék), illetve három nemzeti park (Duna-Ipoly Nemzeti Park, Bükki Nemzeti Park, Aggteleki Nemzeti Park) is található. Észak-Magyarország turisztikai kínálatát minősített gyógyhelyei, valamint világörökségi helyszínei (a Tokaji történelmi borvidék, az Aggteleki-karszt és Hollókő község) tovább gazdagítják.

Észak-Alföld

A szálláshelyadatok szerint 2013-ban az észak-alföldi régióba több mint hétszázezer vendég érkezett, ezzel a térség az ötödik helyre került a régiók rangsorában. A vendégforgalom alapján a turisták által legkedveltebb települések **Hajdúszoboszló**, **Debrecen** és **Nyíregyháza** voltak. A három vezető település a térségbe érkező vendégek kétharmadát vonzotta, amelyek között Hajdúszoboszló forgalma volt kiemelkedő. Az átlagos tartózkodási idő Hajdúszoboszlón 3,5, Nyíregyházán és Debrecenben kevesebb, 2,1–2,4 éjszaka volt.

27. ábra

Vendégek száma az észak-alföldi régióban, 2013

A népességszámra vetített vendégforgalom a régióban lényegesen alacsonyabb volt, mint az országos átlag, kivételképp Hajdúszoboszló említendő, ahol egy lakosra 11 vendég jutott 2013-ban.

Az észak-alföldi régió esetében a szállodai ellátások és a gyógyhelyek jelenléte a leginkább meghatározó a térség turisztikai forgalmára.

A régió szállodákkal való ellátottsága kismértékben elmarad az országos viszonylatoktól, azonban a szállodák férőhely-kapacitása megfelel az országos szintnek. Az előző év adatai szerint a vendégek körében mérsékeltebb igény mutatkozott a szállodai szolgáltatások iránt, mint országosan. A kiemelt települések mindegyike rendelkezett szállodai kínálattal, a három település férőhelyeinek száma pedig sokszorosán haladta meg a régiós átlagot. A legnagyobb szállodai kapacitás Hajdúszoboszlót jellemezte, ahol több mint 4900 férőhely állt rendelkezésére az odaérkezőknek.

A kulturális programok és a múzeumi kiállítások száma alapján a régióbeli adatok megegyeznek az országossal. A legjelentősebb települések közül Debrecen és Nyíregyháza említendő, ahol ezek az attrakciók többszörösen álltak a turisták rendelkezésére.

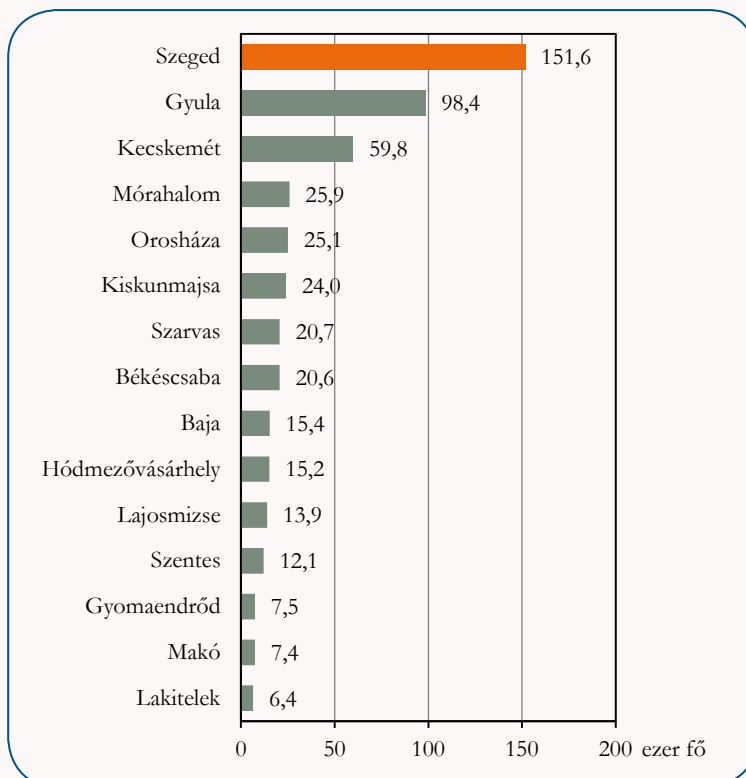
A természeti erőforrások közül a világörökségi helyszíneként számon tartott Hortobágyi Nemzeti Park mellett a térség gazdag gyógyvízkészlete is kiemelendő, hiszen a régióba tartozó települések ötödében található gyógyvíz, köztük a vendégforgalom alapján kiemelt vezető turisztikai térségekben is.

Dél-Alföld

A dél-alföldi régióban 2013-ban közel 600 ezer vendég fordult meg, amellyel a térség a hatodik helyre került a régiós sorrendben. A régió turizmusát leginkább **Szeged**, **Gyula** és **Kecskemét** határozta meg, e három település a Dél-Alföld vendégforgalmának felét adta. A vendégek tartózkodási ideje alapján Gyula pozíciója értékelődik fel a három település közül: a gyulai szállásokon átlagosan 3,6, a Szegedre és Kecskemétre érkező vendégek pedig 2,0, illetve 2,2 éjszakát töltöttek el. A népességarányosan számított vendégforgalom alapján a dél-alföldi térség települései elmaradnak az ország más területeihez képest, kivételt pl. Gyula jelent, ahol egy lakosra 3,2 vendég jutott a tavalyi évben.

28. ábra

Vendégek száma a dél-alföldi régióban, 2013

A Dél-Alföld esetében a gyógyturizmus, a szállodai ellátások, illetve a kulturális tényezők jelenléte hat leginkább a vendégforgalomra.

A régió szállodákkal való ellátottsága az országos átlaghoz mérten kedvezőbb, ezzel szemben a szállodai kapacitások és a szolgáltatás igénybevételének aránya a vendégek körében elmarad attól. A kiemelt települések mindegyike rendelkezett szállodával, férőhelyeiket tekintve pedig egyaránt meghaladták a régiós átlagot. A szállodai kapacitások alapján Szeged volt a legelőkelőbb helyen a három település közül, itt több mint 2100 férőhely volt 2013-ban.

A kulturális produktumok fellelhetősége (múzeumi kiállítások, kulturális rendezvények) országos viszonylatokhoz mérten is kiemeli a térséget a többi régió közül, vezető települései között Szeged és Kecskemét szerepe jelentős e termékek kínálatában.

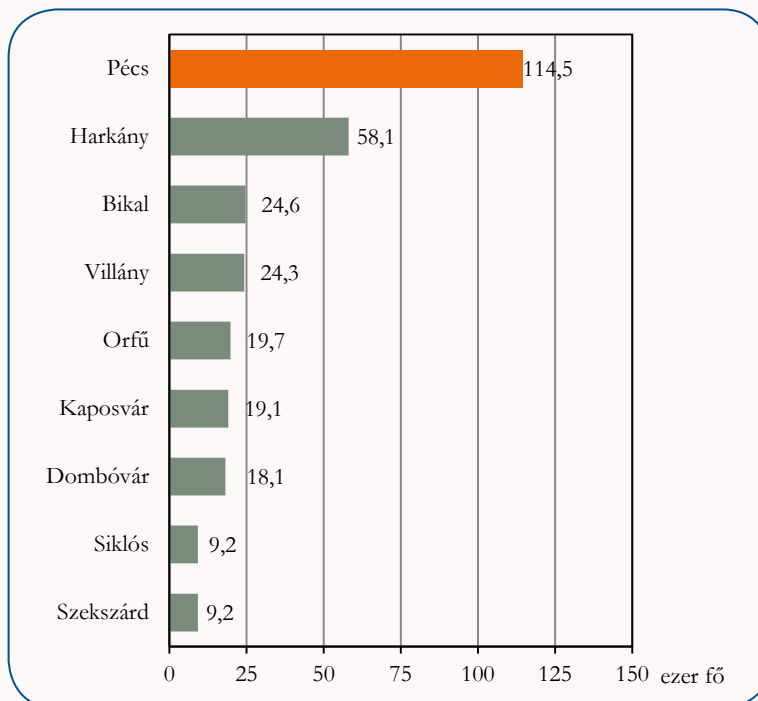
A térség természeti erőforrásai között elsősorban a kiterjedtségét tekintve jelentős borvidéket, a nemzeti parkokat és a gyógyvizekkel való érintettséget lehet megemlíteni. A dél-alföldi régió a gyógyvízlelőhelyek számát tekintve az ország egyik leggazdagabb térségének számít. A három kiemelt település mindegyike rendelkezik gyógyvízzel, Gyulán pedig minősített gyógyhely is működik.

Dél-Dunántúl

2013-ban a dél-dunántúli régióban több mint 400 ezer vendég szállt meg, amely alapján a térség a hetedik helyre került a régiók rangsorában. A szálláshelyeken regisztrált adatok alapján a régió legnépszerűbb települései **Pécs**, **Harkány** és **Bikal** voltak, amelyek a régió vendégforgalmának 45%-át eredményezték. A felsorolt települések közül Harkányban átlagosan 3,5, míg Pécsen és Bicalon csak 2,1–2,2 éjszát tölthettek a vendégek. Dél-Dunántúlon – az országos átlagot megközelítve – egy lakosra átlagosan 1,8 vendég jutott, ugyanakkor Bicalon és Harkányban ennek sokszorosa: 33, illetve 14.

29. ábra

Vendégek száma a dél-dunántúli régióban, 2013

Az **idegenforgalmi vonzerők** között a dél-dunántúli régió turizmusára a gyógyturizmus, a szállodai ellátások, illetve a kulturális tényezők jelenléte a meghatározó.

A szállodai lefedettség az országos átlaghoz képest kedvezőtlenebb, hiszen a térség településeinek 15%-ában volt csak elérhető, mindemellett a hotelek férőhely-kapacitásai is elmaradnak az országos

átlagtól. A minőségi szálláshelyek iránti kereslet ugyanakkor az országos szinttel egyezett meg. A kiemelt településeken elérhető szállodai férőhelyszámok rendre meghaladták a régiós átlagot: a legnagyobb kapacitás Pécsset jellemezte, ahol több mint 1800 férőhely állt rendelkezésre. A szállodák iránti kereslet Pécsen és Harkányban is a régiós szintet tükrözte.

A múzeumi kiállítások és a kulturális rendezvények számát tekintve a régió adatai valamelyest elmaradtak a nemzeti átlagtól, ezzel szemben e termékeket tekintve Pécs országosan is kiemelkedő. A megyeszékhely ad otthont pl. a világörökségi helyszínnek minősített ókeresztény sírkamráknak is.

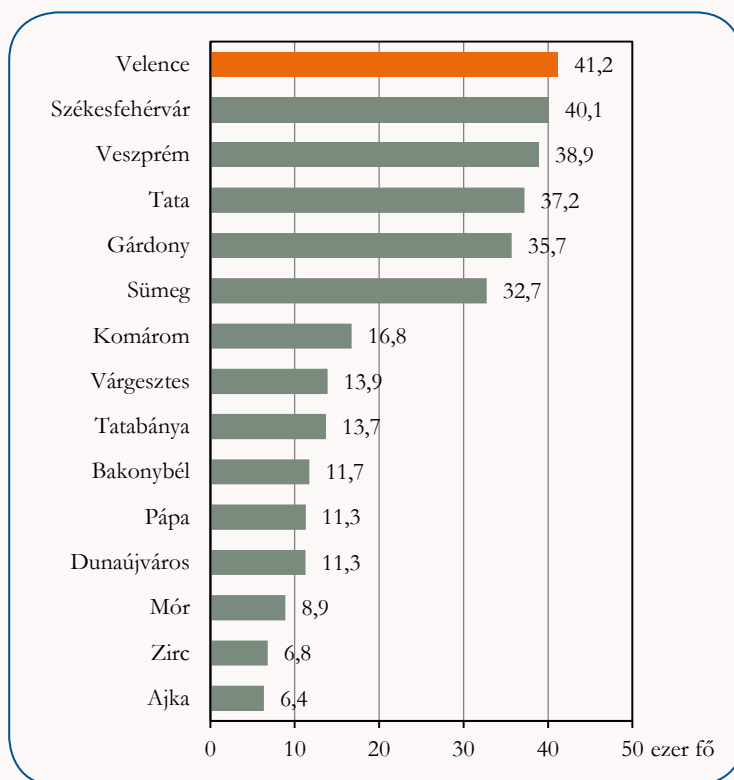
A régió természeti kincsei között a borvidéket, a nemzeti parkot és elsősorban a gyógyvizek szerepét érdemes hangsúlyozni: a térség településeinek harmada tartozik borvidékhez, 12%-a nemzeti parkhoz és 7,6%-a érintett a gyógyturizmusban. A turizmus szempontjából legjelentősebb települések között Harkány minősített gyógyvízzel rendelkezik.

Közép-Dunántúl

A közép-dunántúli régióban 2013-ban több mint 420 ezer vendég fordult meg, amellyel a térség a nyolcadik helyre került a régiók között. A turizmus szempontjából legjelentősebb települések **Velence**, **Székesfehérvár** és **Veszprém** voltak, amelyek a régiót jellemző turisztikai forgalom több mint negyedét bonyolították. A három település vendégmegtartó ereje gyakorlatilag egyformán alakult. Az egységnyi népességre jutó vendégszám az országos átlaghoz mérten alacsonyabb, mintegy 1,5-szeres volt, amelyhez képest a Velencére számított 7,5-szeres érték magasnak minősül.

30. ábra

Vendégek száma a közép-dunántúli régióban, 2013

A közép-dunántúli régió esetében a szállodai ellátások, illetve a kulturális tényezők meglete meghatározó a terület vendégforgalmára.

A régió szállodákkal való ellátottsága az ország egészéhez hasonlóan alakult, ellenben a szállodai kapacitások elmaradtak attól. A vendégek minőségi szálláshelyigénye magasabb volt a nemzeti átlagnál,

hiszen az itt megszálló vendégek háromnegyede szálloda típusú ellátást választott. A kiemelt települések mindegyike rendelkezett szállodai szolgáltatással, az elérhető férőhelyszámok pedig rendre meghaladták a régiós átlagot. A legtöbb férőhelyszámot Székesfehérvár tudhatta magáénak.

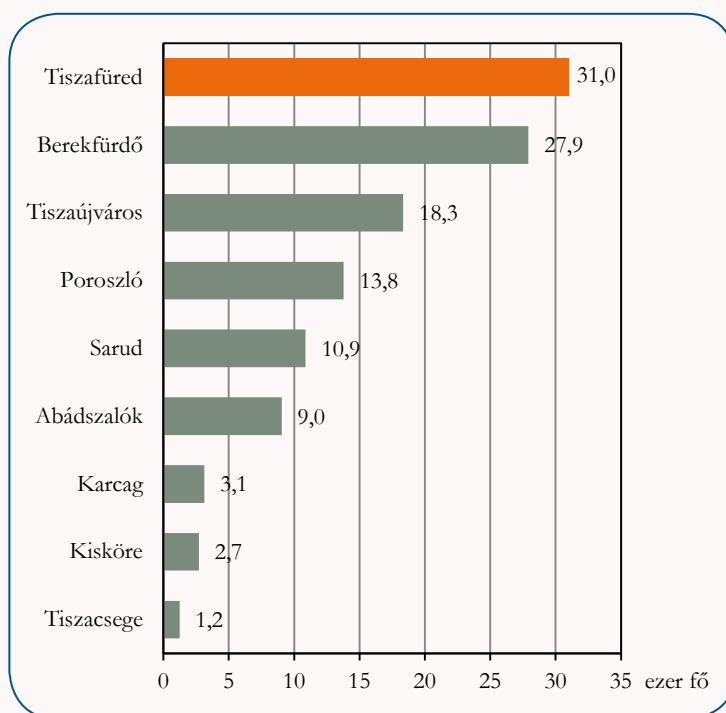
A térség kulturális kínálatában a múzeumi kiállítások száma kisebb a magyarországi átlagnál, a kulturális programok száma azonban meghaladta azt. A kulturális produktumok száma a kiemelt települések között Székesfehérváron és Veszprémben volt jelentős.

Tisza-tó

A régió szálláshelyeit 2013-ban valamivel több mint 120 ezer vendég vette igénybe, amellyel a Tisza-tó térsége az utolsó helyen állt a vendégforgalom alapján állított régiós rangsorban. A terület turizmusában **Tiszafüred**, **Berekfürdő** és **Tiszaújváros** játszott kiemelt szerepet, e három település a Tisza-tavi vendégforgalom háromötödét adta. Amíg Tiszafüreden és Tiszaújvárosban a vendégek átlagosan 2,4 és 2,5 éjszakát maradtak, addig Berekfürdőn 3,7 éjszakát töltöttek. A régióban a népességarányosan számított forgalmi adatok elmaradnak az országos átlagtól, ennek ellenére a fajlagos vendégforgalom alapján Berekfürdő mindenképp említést érdemel, ahol a turisták száma 27-szeresével haladta meg az egységnyi népességszámot.

31. ábra

Vendégek száma a Tisza-tavi régióban, 2013

A térség szállodákkal való ellátottsága az országos átlaghoz hasonlóan alakult, míg a szállodai férőhelyek száma, illetőleg a szállodai szolgáltatásokat igénybe vevők aránya azonban elmaradt attól. A kiemelt települések szállodai férőhely-kapacitásai ugyan meghaladták a régiós átlagot, de az országos szinttől lényegesen kisebbek.

A múzeumi kiállítások és kulturális rendezvények inkább Tiszafüred és Tiszaújváros esetében jelenthetnek turisztikai vonzerőt, a természeti értékek között pedig a régióhoz tartozó Hortobágyi Nemzeti Parknak, továbbá a gyógyvizeknek lehet jelentősége.¹⁰

¹⁰ A térséghez tartozó települések alacsony száma az erőforrások turisztikai jelentőségének összehasonlítását nem teszi lehetővé.

Összefoglalóan megállapíthatjuk, hogy a legjelentősebb régiókban a színvonalas szállodai és gyógyturisztikai szolgáltatások, valamint a kulturális attrakciók elérhetősége erőteljesen befolyásolja a turisztikai keresletet. A szállodai kínálat szorosan összefügg a gyógyturizmussal és a külföldi vendégek forgalmával. A gyógyturizmusban érintett települések idegenforgalmi vonzereje igen jelentős, ezért a gyógyvizekben gazdagon ellátott térségek pl. a Dél-Alföld, az Észak-Alföld infrastrukturális fejlesztése komoly turisztikai potenciált jelenthet.

Megjegyzések

A százalék- és viszonyszámokat a kerekítés nélküli számokból számítjuk.

Az adatok és a megoszlási viszonyszámok kerekítése egyedileg történik, ezért a részadatok összegei eltér(het)nek az összesen adatoktól.

A turisztikai régiók adatainak időbeli összehasonlítása a 28/1998. (V. 13.) IKIM rendelet szerinti aktuális területi besorolás alapján történt.

További információk, adatok (linkek):

[Táblázatok](#)

Készült a KSH Pécsi főosztályán

Elérhetőségek:

kommunikacio@ksh.hu

info.pecs@ksh.hu

Telefon: (+36-72) 533-300